

Predsodki med mladimi v Celju

Raziskovalna naloga

Področje: sociologija

Avtorica:

Nika Gradišek

Mentorici:

Nina Trojner, prof.

mag. Danijela Švajger

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2018

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so pomagali pri nastanku raziskovalne naloge: dijakom I. gimnazije v Celju, gimnazije Celje - Center in Šolskega centra Celje, ki so odgovarjali na vprašanja v moji anketi, in vodstvom vseh omenjenih šol za prijazno sodelovanje. Zahvaljujem se dr. Kristini Toplak, ki mi je svetovala in me usmerjala s humanističnimi delavnicami Razumem, torej sem! pod okriljem Programov za nadarjene vzhodne kohezijske regije.

Najlepša hvala obema mentoricama, Nini Trojner, prof., in mag. Danijeli Švajger, za ure dela in skrbi, ki sta jih posvetili mojemu strokovnemu raziskovanju.

Za jezikovni pregled raziskovalne naloge in vsebinske nasvete se zahvaljujem profesorici Ireni Robič Selič.

Povzetek

Mladostniki se pogosto radi dojemamo za najbolj liberalen in sprejemajoč del družbe. Konec koncev smo kot trenutni srednješolci generacija, ki je odraščala z globalizacijo in se z drugačnostjo srečevala vsakodnevno preko ekranov in tehnologije. A zgodba v resničnem življenju je precej drugačna.

V raziskovalni nalogi sem poskušala ugotoviti, kako pogosto se srednješolci v Celju srečujejo s posameznimi oblikami predsodkov in nestrpnosti, ter presoditi, katerih predsodkov je med srednješolci v Celju največ. Zanimali so me dejavniki, ki bi lahko vplivali na večji oziroma manjši razvoj predsodkov pri določenem posamezniku, kot so spol, starost, odraščanje v mestu ali na podeželju, splošna razgledanost ter ambicioznost v življenju. S pomočjo ankete sem odgovorila na vsa našeta vprašanja. Ugotovila sem, da je količina predsodkov pri posamezniku dejansko odvisna od nekaterih splošnih značilnosti. S pridobljenim znanjem lahko torej bolje predvidim, katere ukrepe je treba uvesti za zmanjševanje nestrpnosti in katere družbene skupine so najbolj kritične, ko pride do predsodkov in nestrpnosti. Hkrati sem ugotovila, da se mladi v Celju s posameznimi predsodki srečujejo sorazmerno redko, vendar situacija še zdaleč ni idealna.

Ključne besede: predsodki, mladostniki, nestrpnost, diskriminacija.

Abstract

We, the youth, love to consider ourselves as the most liberal and accepting part of the society. After all, we are, as current secondary school students, the generation that grew up with globalisation and has been in contact with diversity in our everyday life through the screens and technology.

In the research paper, I tried to find out how often do secondary school students meet face to face with different types of prejudice and bigotry, and judge which prejudices are the most common among Celje secondary school students. I was interested in discovering factors that could influence the development of prejudices, such as gender, age, growing up in city or in the countryside, general worldliness and ambitiousness in life. With the help of a survey, I found answers to all those questions. I found out that the number of prejudices in an individual depends on some general characteristics and attributes. With the gained knowledge, I am able to predict more accurately which measures should be taken to decrease bigotry and which social groups are exposed to prejudices and bigotry the most. At the same time, I concluded that young people in Celje are rarely faced with prejudices, although the situation still is far from perfect.

Key words: prejudices, youth, intolerance, discrimination.

Kazalo vsebine

Zahvala	2
Povzetek	3
Abstract	4
Kazalo vsebine	5
Kazalo grafikonov	7
Kazalo tabel	9
1 Uvod	10
1.1 Predstavitev raziskovalnega problema.....	10
1.2 Predmet, cilji in namen raziskovalne naloge.....	11
1.3 Hipoteze.....	11
1.4 Izbor in predstavitev raziskovalnih metod.....	12
2 Teoretični del	13
2.1 Opredelitev pojmov.....	13
2.1.1 Stereotip.....	13
2.1.2 Predsodek.....	14
2.1.2.1 Definicija.....	14
2.1.2.2 Nastanek predsodkov.....	14
2.1.2.3 Delovanje predsodkov.....	15
2.1.3 Nestrpnost.....	16
2.1.4 Diskriminacija.....	16
2.2 Posledice nestrpnosti.....	17
2.2.1 Posledice za posameznika.....	17
2.2.2 Posledice za marginalno skupino.....	17
2.2.3 Posledice za širšo družbo.....	18
2.3 Že opravljeno delo na področju ozaveščanja.....	18
2.3.1 Zakonodaja.....	18
2.3.2 Organizacije.....	19
2.3.3 Vloga osnovne in srednje šole.....	20
3 Empirični del	22
3.1 Predstavitev vzorca.....	22
3.2 Rezultati anket.....	22
3.2.1 Vprašanja v anketi.....	22
3.2.2 Relacije med posameznimi vprašanji.....	42
4 Diskusija	60

Predsodki med mladimi v Celju

4.1 Potrditev/ovržba hipotez	60
5 Zaključek.....	65
6 Viri in literatura	67
7 Priloga	69
Anketa o nestrpnosti in predsodkih med mladimi v Celju	69

Kazalo grafikonov:

<i>Grafikon 1: Delež anketiranih srednješolcev po spolu (v %)</i>	22
<i>Grafikon 2: Delež anketiranih srednješolcev po starosti (v %)</i>	23
<i>Grafikon 3: Delež anketiranih srednješolcev po letniku (v %)</i>	23
<i>Grafikon 4: Delež anketiranih srednješolcev po izobraževalni smeri (v %).....</i>	24
<i>Grafikon 5: Delež anketiranih srednješolcev po zaključni oceni lanskega šolskega leta (v %)</i>	24
<i>Grafikon 6: Delež anketiranih srednješolcev po prostoru odraščanja (v %)</i>	25
<i>Grafikon 7: Delež anketiranih srednješolcev po nacionalnosti (v %)</i>	25
<i>Grafikon 8: Delež anketiranih srednješolcev po spolni usmerjenosti (v %).....</i>	26
<i>Grafikon 9: Delež anketiranih srednješolcev po veroizpovedi (v %).....</i>	26
<i>Grafikon 10: Delež anketirancev, ki so bili priča rasni nestrpnosti (v %)</i>	27
<i>Grafikon 11: Delež anketirancev, ki so bili priča spolni nestrpnosti (v %).....</i>	28
<i>Grafikon 12: Delež anketirancev, ki so bili priča verski nestrpnosti (v %)</i>	28
<i>Grafikon 13: Delež anketirancev, ki so bili priča nacionalni nestrpnosti (v %)</i>	29
<i>Grafikon 14: Delež anketirancev, ki so bili priča nestrpnosti zaradi spolne usmerjenosti (v %)</i>	29
<i>Grafikon 15: Kraj nestrpnih in diskriminatornih opazk (v %).....</i>	30
<i>Grafikon 16: Kdo je izrekel nestrpno ali diskriminatorno opazko (v %)?.....</i>	30
<i>Grafikon 17: Delež anketirancev, ki so bili žrtev rasno nastrojenih opazk (v %)</i>	31
<i>Grafikon 18: Delež anketirancev, ki so bili žrtev spolno nastrojenih opazk (v %).....</i>	32
<i>Grafikon 19: Delež anketirancev, ki so bili žrtev versko nastrojenih opazk (v %)</i>	32
<i>Grafikon 20: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 h.....</i>	31
<i>Grafikon 21: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 i</i>	38
<i>Grafikon 22: Delež anketiranih, ki so se že zavzeli za pripadnike marginalnih skupin (v %).....</i>	38
<i>Grafikon 23: Razlog, da se anketirani srednješolci zavzamejo za pripadnike marginalne skupine (v %).....</i>	39
<i>Grafikon 24: Delež mnenj anketiranih srednješolcev o predsodkih (v %)</i>	40
<i>Grafikon 25: Delež srednješolcev, ki jih najbolj moti določena marginalna skupina (v %) ...</i>	34
<i>Grafikon 26: Povprečna ocena scenarija 16 a glede na starost srednješolcev</i>	35
<i>Grafikon 27: Povprečna ocena scenarija 16 b glede na starost srednješolcev</i>	35
<i>Grafikon 28: Povprečna ocena scenarija 16 c glede na starost srednješolcev</i>	36
<i>Grafikon 29: Povprečna ocena scenarija 16 č glede na starost srednješolcev</i>	36
<i>Grafikon 30: Povprečna ocena scenarija 16 d glede na starost srednješolcev</i>	37
<i>Grafikon 31: Povprečna ocena scenarija 16 e glede na starost srednješolcev</i>	37
<i>Grafikon 32: Povprečna ocena scenarija 16 f glede na starost srednješolcev</i>	37
<i>Grafikon 33: Povprečna ocena scenarija 16 g glede na starost srednješolcev</i>	38
<i>Grafikon 34: Povprečna ocena scenarija 16 h glede na starost srednješolcev</i>	39
<i>Grafikon 35: Povprečna ocena scenarija 16 i glede na starost srednješolcev</i>	40
<i>Grafikon 36: Delež mnenj o predsodkih po starosti anketirancev (v %)</i>	41
<i>Grafikon 37: Povprečna ocena scenarija 16 b glede na starost srednješolcev</i>	41
<i>Grafikon 38: Povprečna ocena scenarija 16 b glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	42
<i>Grafikon 39: Povprečna ocena scenarija 16 c glede na učni uspeh srednješolcev</i>	49
<i>Grafikon 40: Povprečna ocena scenarija 16 č glede na učni uspeh srednješolcev</i>	49
<i>Grafikon 41: Povprečna ocena scenarija 16 d glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	50
<i>Grafikon 42: Povprečna ocena scenarija 16 e glede na učni uspeh srednješolcev</i>	50
<i>Grafikon 43: Povprečna ocena scenarija 16 f glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	44
<i>Grafikon 44: Povprečna ocena scenarija 16 g glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	45
<i>Grafikon 45: Povprečna ocena scenarija 16 h glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	45
<i>Grafikon 46: Povprečna ocena scenarija 16 i glede na učni uspeh srednješolcev.....</i>	46

Predsodki med mladimi v Celju

<i>Grafikon 47: Delež mnenj o predsodkih po učnem uspehu anketirancev (v %)</i>	<i>47</i>
<i>Grafikon 48: Delež anketirancev, ki so že doživeli spolno diskriminacijo (po spolu, v povprečni oceni)</i>	<i>47</i>
<i>Grafikon 49: Povprečna ocena scenarija 16 c glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>48</i>
<i>Grafikon 50: Povprečna ocena scenarija 16 č glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>48</i>
<i>Grafikon 51: Povprečna ocena scenarija 16 d glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>49</i>
<i>Grafikon 52: Povprečna ocena scenarija 16 e glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>49</i>
<i>Grafikon 53: Povprečna ocena scenarija 16 f glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 54: Povprečna ocena scenarija 16 g glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 55: Povprečna ocena scenarija 16 h glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 56: Povprečna ocena scenarija 16 i glede na učni uspeh srednješolcev</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 57: Delež mnenj o predsodkih po učnem uspehu anketirancev (v %)</i>	<i>53</i>
<i>Grafikon 58: Delež anketirancev, ki so že doživeli spolno diskriminacijo (po spolu, v povprečni oceni)</i>	<i>53</i>

Kazalo tabel:

<i>Tabela 1: Povprečna ocena scenarijev glede na izobraževalni program anketirancev</i>	<i>54</i>
<i>Tabela 2: Povprečno mnenje o predsodkih glede na izobraževalni program anketirancev (v %)</i>	<i>55</i>
<i>Tabela 3: Povprečna ocena scenarijev glede na spol anketirancev</i>	<i>57</i>
<i>Tabela 4: Povprečno mnenje o predsodkih glede na spol anketirancev (v %)</i>	<i>57</i>
<i>Tabela 5: Povprečna ocena scenarijev glede na kraj odraščanja anketirancev</i>	<i>58</i>
<i>Tabela 6: Povprečno mnenje o predsodkih glede na kraj odraščanja anketirancev (v %)</i>	<i>59</i>

1 Uvod

1.1 Predstavitev raziskovalnega problema

Ljudje se med seboj razlikujemo na vseh in vsakem možnem področju, toliko je jasno. V 21. stoletju smo ponosni na svojo individualnost, razširja se trend izstopanja iz večine, navdušeni smo nad mislijo o naši lastni neponovljivosti. Vendar je izstopanje dobro le na izbranih področjih – na področjih, ki jih družba obravnava kot pozitivna. Ta nas torej v očeh okolice delajo nekaj več in ne nekaj manj. Če si pripadnik aktualne subkulture, boš našel svoje somišljenike v ljudeh, ki poslušajo podobno glasbo, nosijo podobna oblačila, izbirajo podobne hobije, zahajajo na podobna mesta in razmišljajo o podobnih problemih. Takšna drugačnost te torej postavlja v svojevrstno manjšino, vendar ti hkrati pomaga ustvarjati družbo, v kateri se počutiš sprejetega z večino svojih posebnosti. Če si širša okolica vsakodnevno o tebi ustvarja posplošena ali pretirana predvidevanja na podlagi družbe/hobija/glasbe/oblačil ..., ki si jih izbiraš, je to lahko nadležno, a ne nujno zaznamujoče – ne nazadnje si si imidž tako ali drugače izbral sam.

V drugih situacijah je bolje pripadati večini, splošno sprejetemu pravilu. Najhuje je, da so prav te situacije navadno tiste, pri katerih ni prav veliko izbire. Naj gre za raso, nacionalnost, vero, spol, seksualno usmerjenost ali za kaj povsem tretjega, najhujše stereotipe družba na koncu običajno lepi na manjšine, ki so se oblikovale po bolj ali manj prirojenih merilih. Tako ne moreš vplivati na svoj genski zapis, na to, kje si se rodil, ali imaš dva x-kromosoma ali ne, v kateri veri si bil vzgojen in na pripadnikih katerega spola se običajno ustavijo tvoje oči.

Absurdno, mar ne? Sposobni smo hkrati nagrajevati in obsojati na podlagi srečnih naključij, razmer, v katere smo se rodili. A dogaja se vsakodnevno, vsepovsod. Vsak od nas s sabo nosi stereotipe, zavedanje o tem, kakšna »naj bi bila« določena manjšina. In potem se – zaradi povsem statističnega naključja ali kroga pričakovanj družbe in izpolnjevanj pričakovanj manjšin – slej kot prej srečaš s predstavnikom določene manjšine, ki kot nalašč pooseblja vse tisto, kar so ti povedali o njih. Misliš si: »Moral bi vedeti.« Od takrat naprej zaupaš prepričanju, ker imaš lastne izkušnje, ki ga potrjujejo. Spremeniš ga v predsodek, ne da bi se vprašal, ali obstaja možnost, da se motiš. Možnost, da ima manjšina izjeme ali da je celo omenjeni predstavnik morda izjema. Da si ga opazil, ker si ga podzavestno pričakoval in iskal, da bi podobne »osebne napake« pri pripadniku večine pripisal njegovi lastni osebnosti in ne skupini ljudi. Prav zato si do teh ljudi potem mimogrede manj strpen in empatičen, saj si že prepričan, da so drugačni (slabši) od tebe.

Predpostavljajte, da človeka poznamo, je vedno hoja po majavih tleh, še posebej v primerih, ko je zgrajeno na predsodkih. Empatija je edini način, da poskušamo drugačnost razumeti (ali pa vsaj spoštovati), ne pa je obsojati. Tudi nepremišljene opazke, neprevidne posplošitve in nenamerna diskriminacija rušijo samopodobo. Ključ do zmanjšanja aktivne nestrpnosti leži v ozaveščanju predsodkov v nas samih.

1.2 Predmet, cilji in namen raziskovalne naloge

Predmet raziskave je mnenje mladostnikov celjskih srednjih šol o nestrpnosti in predsodkih med mladimi. Zanimalo me je, v kolikšni meri so posamezni predsodki in nestrpnost prisotni in kaj vpliva na razvoj oziroma upad predsodkov in nestrpnosti pri posamezniku.

Z odgovori na vprašanja, pri katerih so mladostniki sami ocenjevali svoje morebitne odzive, sem poskušala oceniti, kako pogosti so nestrpnost in posamezni stereotipi med mladimi, ki obiskujejo srednje šole v Celju.

Zanimalo me je tudi, kako pogosti so po mnenju celjskih srednješolcev nestrpnost in posamezni predsodki v svetu okoli njih, in sicer glede na njihova lastna opažanja.

Hkrati sem z dano anketo mlade poskusila pripraviti do tega, da se postavijo v teoretične situacije in zavestno opazujejo svoj predviden odziv. Tako sem jih želela spodbuditi k ozaveščanju svoje lastne nestrpnosti in predsodkov.

S pridobljenimi statističnimi podatki sem izobraževalni sistem srednje stopnje izobraževanja in posameznike, zaposlene v njem, poskušala spodbuditi k večjemu vključevanju ozaveščanja predsodkov v učne metode in vzgojo otrok z namenom zmanjšanja aktivne nestrpnosti med mladimi.

Tudi če raziskovalna naloga do razmisleka pripravi le enega profesorja, le enega od staršev ali bodočih staršev, lahko ta morda o dvomu v stereotipe nauči pet otrok, ki se bodo zato vzdržali dvajsetih žaljivih pripomb in tako bo dvajset pripadnikov manjšin imelo vsaj malenkost lažje življenje. Začenjam torej pri malih ciljih (tako kot mnogi do sedaj pri tovrstnem ozaveščanju), a upam na čim več. Vsekakor sem s pripravo raziskovalne naloge spremenila vsaj eno osebo – sebe. In že to je po svoje precej.

1.3 Hipoteze

OSNOVNI HIPOTEZI:

- 1) Večina anketiranih mladostnikov iz celjskih srednjih šol meni, da nestrpnost in predsodki med mladimi obstajajo.
- 2) Aktivno izražanje nestrpnosti in količina predsodkov se od posameznika do posameznika spreminjata na podlagi določenih spremenljivk.

POMOŽNE HIPOTEZE:

- 3) Starejši srednješolci so manj aktivno nestrpni kot mlajši srednješolci.
- 4) Dijaki z boljšim učnim uspehom imajo manj predsodkov kot tisti s slabšim učnim uspehom.
- 5) Dijaki v daljšem ali področno širšem programu imajo manj predsodkov kot tisti v krajšem ali področno ožjem programu.
- 6) Dekleta so manj aktivno nestrpna kot fantje.
- 7) Srednješolci, ki obiskujejo celjske srednje šole, ampak živijo na vasi/v kraju, imajo manj predsodkov kot tisti, ki živijo v Celju ali katerem drugem mestu.

1.4 Izbor in predstavitev raziskovalnih metod

Za izdelavo raziskovalne naloge sem uporabila naslednje raziskovalne metode:

- delo z viri in literaturo,
- anketiranje in analizo anketnega vprašalnika,
- statistično obdelavo in interpretacijo podatkov.

V raziskovalni nalogi sem uporabila anketo, na katero so odgovarjali dijaki I. gimnazije v Celju, Gimnazije Celje - Center in Šolskega centra Celje. Anketa je pisna metoda spraševanja, ki lahko zajame odgovore veliko večjega števila ljudi. Je anonimna tehnika, kar pripomore k faktorju iskrenosti pri odgovarjanju. V anketi sem uporabljala dva tipa vprašanj, zaprtega in kombiniranega. Z zaprtim tipom vprašanj sem namreč najlažje statistično obdelovala pridobljene podatke, ker je bil raziskovalni vzorec precej velik (373 spraševancev). Kombinirani tip vprašanj mi je dal možnost vpogleda v izjeme med večinskimi odgovori in možnost prepoznavanja lastnih napak pri sestavljanju ankete.

Za namene raziskave sem sledeče pojme definirala tako:

- **MLADI/MLADOSTNIKI:** mladostniki v srednješolskem izobraževalnem programu (ki traja 3 ali 5 let), stari 14–20 let, ki se šolajo v Celju.
- **BOLJŠI IN SLABŠI UČNI USPEH:** Za zahteve raziskave sem skupni učni uspeh dijakov navedla v dveh skupinah uspešnosti. K boljšemu učnemu uspehu sem štela dijake s povprečno oceno 4 ali 5, k slabšemu učnemu uspehu pa dijake s povprečno oceno 1, 2 ali 3. Dijake sem v raziskavi povprašala o njihovem zaključenem splošnem uspehu v preteklem šolskem letu.
- **ZAHTEVNEJŠI/PODROČNO ŠIRŠI in MANJ ZAHTEVNI/PODROČNO OŽJI IZOBRAŽEVALNI PROGRAM:** Za zahteve raziskave sem tudi učne programe izbranih celjskih srednjih šol razdelila v dve skupini. K področno širšim programom sem štela gimnazijske programe, saj ti v učnem načrtu pokrivajo večji delež splošne snovi. V isto skupino sem postavila tudi zahtevnejše poklicne srednješolske učne programe, ki vključujejo 4-letne poklicne programe. V skupino manj zahtevnih in področno ožjih izobraževalnih programov sem postavila 3-letne poklicne izobraževalne programe in programe 3 + 2.

2 Teoretični del

2.1 Opredelitev pojmov

2.1.1 Stereotip

Slovar slovenskega knjižnega jezika (b. d.) *stereotip* definira tako:

stereotíp -a m (î) knjiž. ustaljena ali pogosto ponavljajoča se oblika česa; obrazec, vzorec: to so z izkušnjami pridobljeni stereotipi; njegovo življenje je polno stereotipov/pisateljevi junaki v tem romanu so stereotipi neoriginalne, ponavljajoče se osebe; razprava o stereotipih v novinarskem jeziku v določenih okoliščinah ponavljajočih se izrazih, frazah/govoriti v stereotipih ◇ tisk. ulita plošča, narejena po matrici, navadno svinčena, odlitek

Mikolič je l. 2008 (v Forte, 2015) stereotip definiral kot splošno in poenostavljeno prepričanje o nekih lastnostih, ljudeh, stvareh ali dogodkih ne glede na okoliščine. »Stereotip ukaluplja pogled na posamezne in posebne značilnosti, ki zaradi tega začnejo delovati kot splošne. Nastanejo na podlagi omejenih informacij, poenostavljanja in posploševanja. Z njimi prikrojimo stvarnost potrebam in navadam. Stereotipi se težko spreminjajo.«

Doc. dr. Findeisen, pedagoginja in andragoginja, je l. 2012 opisala razliko med stereotipom in predsodkom: »Predsodek zmeraj zavzema sovražno stališče do objekta, je krut, tog, neobčutljiv za nove podatke, pa če so ti še kako zgovorni. Stereotip ni nujno negativen, četudi temelji na napačni zaznavi o objektu in o njem ustvarja neresnično, lažno podobo. Stereotipe je sicer težko, a vendarle mogoče omiliti, predsodkov pa skoraj nemogoče.«

Glavna posebnost stereotipov po Janu Musku (1997, v Polanec, 2011) je, da so to preproste in primitivne kognitivne sheme. Zaradi preprostosti se med ljudmi zelo hitro razširijo. Iz okolja sprejemamo stališča, norme, vrednote - ne da bi o njih posebej premišljevali. To nam pomaga, da se znajdemo v situacijah in se nam ni treba vsakič posebej odločati, kako se bomo vedli. Stereotipe torej uporabljamo, da lažje in hitreje ocenimo situacijo in ravnamo v skladu z njo. Stereotipi začno izginjati, ko pridemo resnično v stik s posameznim človekom.

Iz definicije doc. dr. Dušane Findeisen lahko razberemo pomembnost medkulturne družbe. To je družba, ki vključuje veliko število različnih subkultur in raznolikih manjšin, ki živijo v medsebojnem poznavanju in sožitju. Iz te definicije izhaja moja teorija o zmanjševanju aktivne nestrpnosti z ozaveščanjem predsodkov. Če smo se prisiljeni soočiti z nepravilnostjo naših posplošenih prepričanj, lahko ta dvom pomaga pri premisleku pred agresijo ali verbalnim napadom nad izbrano manjšino.

2.1.2 Predsodek

2.1.2.1 Definicija

Slovar slovenskega knjižnega jezika (b. d.) *predsodek* definira tako:

predsódek -dka m (ô) negativen, odklonilen odnos do koga ali česa, neodvisen od izkustva: to je le predsodek; imeti najrazličnejše predsodke; niso bili obremenjeni s predsodki/ekspr. otrešel, znebil se je vseh predsodkov/ideološki, moralni predsodek; zaradi rasnih predsodkov ga je sovražil; iz verskih predsodkov živine ne koljejo/brez predsodkov je govorila o problemih

Socialna psihologija predsodke opisuje kot vrste stališč, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih vseeno spremljajo intenzivne emocije.

H. Blumer (1958, v Ogris, 2008) je definiral štiri osnovne tipe občutkov in sodb, značilnih za negativne socialne predsodke v dominantnih skupinah:

1. občutek superiornosti dominantne skupine,
2. občutek, da je manjšinska skupina po naravi drugačna in manjvredna od večinske,
3. občutek oziroma prepričanje o lastni pravici dominantne skupine do moči, privilegijev in statusa,
4. strah in sum, da manjšinska skupina ogroža moč, privilegije in status dominantne skupine.

V tej raziskovalni nalogi se predsodek torej obravnava kot negativen stereotip z osebno noto, kot neko javno mnenje o določeni manjšini, do katerega človek ni čustveno nevtralen, ampak goji osebno zamero/strah, ki ni podprt z izkušnjo.

2.1.2.2 Nastanek predsodka

Človeški možgani s pomočjo čutnih organov dražljaje iz okolja spreminjajo v živčno vznurjenje. To se skozi primarno asociacijsko središče spremeni v občutek in se v sekundarnem asociacijskem središču oblikuje v zaznavo tako, da se poveže z že znanimi izkušnjami. Informacije, ki jih na takšen način dobimo iz okolja, v naslednji fazi iz senzornega oziroma trenutnega spomina s pomočjo ozaveščanja premaknemo v kratkotrajni ali delovni spomin, kjer pride do prvega povezovanja in organizacije podatkov. V nadaljevanju pridobljeno shranimo v pojmovno mrežo s pomočjo dolgotrajnega spomina (Kompore, 2016).

V današnji družbi sociologija prepoznava več možnih razlogov za nastanek predsodkov. Tako teorija fenomena pravičnega sveta razlaga, kako lahko predsodki nastanejo kot način utemeljevanja in upravičevanja razlik v socialno-ekonomskem statusu ljudi. To se zgodi v primeru, ko začneta tako najvišji kot najnižji sloj družbe verjeti, da ljudje dobijo, kar si zaslužijo, in zaslužijo to, kar dobijo. Druga možnost je teorija fenomena notranje in zunanje družbe, ki zastopa že omenjeno mentaliteto »nas« in »njih«. Mentaliteta temelji na predpostavki, da imajo posamezniki boljše mnenje o svoji lastni skupini kot o pripadnikih drugih skupin. Kaže se na primer v športu, kjer celoten narod navija za pripadnika svoje države ne glede na to, da ga ne pozna osebno in ne ve, ali si zmago zasluži bolj kot konkurenca. Gre seveda za povsem neškodljivo uprizoritev fenomena, ki pa se s svojim veliko gršim obrazom kaže v diskriminaciji in je v zgodovini postal vzrok mnogim vojnam (Crash Course, 2014).

2.1.2.3 Delovanje predsodkov

Teorija socialne dominancije (Social Dominance Theory) v poenostavljeni verziji trdi, da se družba že v svoji osnovni obliki deli v skupine, pri čemer so ene dominantnejše od drugih.

Teorija je nastala leta 1990 na Univerzi v Kaliforniji kot delo Felicije Pratto in Jima Sidaniusa (Islam, 2015). Na tem mestu dodajam svoje zapiske s predavanja v Kranjski Gori, zapiske znanega predavatelja in vodje Humanističnega programa pri English Speaking Union Turkey Mihe Andriča: v posamezni družbi bodo zaradi evlucijskih razlik med nami vedno posamezniki, ki bodo sposobni več. Iskane lastnosti, ki take posameznike privedejo na vrh družbe, se seveda razlikujejo glede na razvitost in ekonomsko usmerjenost izbrane družbe. V pradavnini bi to bili najboljši lovci, danes so to pogosto najbolj premeteni ali manipulativni ljudje. Teorija hkrati predpostavlja, da se te dominantne skupine želijo obdržati na oblasti dolgotrajno in to mesto želijo zagotoviti tudi svojim potomcem.

Ker se družba nenehno spreminja in ker se hkrati socialno dominantne lastnosti ne nujno prenesejo iz staršev na potomce, bi se dominantna elita po naravni poti razvoja družbe in človeka prav tako nenehno spreminjala. Da bi preprečili izgubo svojega nadrejenega položaja, se omenjeni posamezniki zatekajo k različnim taktikam ohranjanja nespremenjene družbene elite. Velika pomoč pri slednjem so diskriminacija, usmerjena proti manjšinam, in ideologije, ki temeljijo na stereotipih. Dolgotrajna družbena elita vedno temelji na izkoriščanju določenega sloja ljudi, za kaj takega pa mora svoja dejanja moralno upravičiti. Tako so zaradi problemov s človekovimi pravicami Rimljani sužnje preprosto označili za manj kot ljudi in se tako izognili vsakim nadaljnjim dilemam. Primer je seveda skrajšen, vendar pa pravilo za njim ostaja tudi danes. Dominantna skupina v družbi vedno teži k nastrojenosti proti manjšinam in javni legalizaciji takšnega početja.

Zahodnjaška filozofija demokracije temelji na človekovih pravicah. Dojemamo jih kot ključen del vsake napredne in civilizirane družbe. Legalizacija istospolnega zakona je nekaj, o čemer čutimo, da se imamo pravico odločati na volitvah, kljub temu da je pravica do poroke med heteroseksualci že zelo dolgo znana. Primer je tudi legalizacija ženskih glasov na volitvah, ki se je v mnogih državah (vključno s Slovenijo) zgodila šele v 20. stoletju. Naša družba je polna takšnih nesmislov. Mnogokrat jih niti ne opazimo – sploh, če se krivica ne dogaja nam.

Analogija slednjega je scenarij, v katerem profesor v učilnici, polni dijakov, reče, naj v kepo zmečkajo list papirja in poskušajo zadeti koš za smeti pred tablo. Razloži jim, da so to njihove možnosti za uspeh v življenju. Učenci v prvi vrsti ne vidijo problema, saj se v svojih poskusih »doseganja uspeha« ne ozrejo nazaj, na učence za njimi, ki jim je dana naloga zaradi večje razdalje do koša zelo otežena. Seveda pa bodo krivico v obravnavanju opazili učenci v zadnjih vrstah, ki lahko zelo jasno vidijo učence pred sabo in njihov privilegiran položaj.

Svojih lastnih privilegijev se torej mnogokrat ne zavedamo. Kljub temu smo ravno učenci v ospredju učilnice tisti, ki bi nujno potrebne spremembe za izničenje krivic najlažje implementirali v družbo. Le še en dokaz torej, kako zelo pomembno je ozaveščanje o neizbežni družbeni neenakosti.

Thomas Pettigrew in Linda Tropp (Pettigrew, Tropp, 2006) sta analizirala rezultate 515 raziskav z več kot četrtino milijona spraševancev 38 različnih nacionalnosti. Za tri ključne vplive na zmanjševanje prisotnosti predsodkov med ljudmi so se izkazali izobraževanje o drugih družbenih skupinah, zmanjševanje strahu pred stikom z drugimi skupinami in razvijanje empatije ter »postavljanja v tuje čevlje«.

Zavedanje predsodkov zelo močno vpliva na manjšo aktivno nestrpnost, saj znižuje posameznikovo moralno samopodobo. Človeku so v vsaki družbi privzgojene določene humanitarne vrednote in moralne norme. Če se posameznik drži teh moralnih norm, to izboljšuje njegovo moralno samopodobo. Ker nestrpnost in diskriminacija v nobenem pogledu nista obravnavani kot pozitivni in družbeno sprejemljivi aktivnosti, se ju bo posameznik, ko

svojemu početu nadene to ime, najverjetneje poskusil izogniti. Tu pride na vrsto ozaveščanje predsodkov – če si priznaš, da človeka obsojaš zaradi predsodkov, boš svoje početje hitreje prepoznal kot moralno napačno in se tako prej zavestno usmeril k strpnosti.

2.1.3 Nestrpnost

Slovar slovenskega knjižnega jezika (b. d.) *nestrpnost* definira tako:

nèstr̃pnost -i ž (ě-ř) pomanjkanje strpnosti, razumevanja: težko je bilo sodelovati z njimi zaradi njihove nestrpnosti/narodnostna, rasna, verska nestrpnost

Nestrpnost je lastnost posameznikov ali skupin, ki niso pripravljene sprejemati kakršne koli drugačnosti in nanjo reagirajo z razpoložljivimi sredstvi na agresiven, zaničevalen, kaznovalen in podoben način. Nestrpnost izhaja iz prepričanja, da je določena skupina, način življenja ali razmišljanje superiorno ostalim. Nestrpnost ogroža red in mir v družbi. Izraža se lahko v obliki socialne distance, diskriminacije ali nasilja (Krek, 2000).

Nejc Jelen, uni. dipl. biok., in Ajda Bezenšek, dipl. vzg. (Eksena, b. d.), nestrpnost razlagata tako: »Nestrpnost v splošnem pomenu predstavlja nesprejemajoč, averziven oziroma sovražen odnos do posameznika ali do skupine ljudi, do katerih imamo odklonilno negativno mnenje, ki temelji na **predsodkih, obsodbah, zamerah, zavisti, strahu, podcenjevanju, stereotipih, rasizmu, seksizmu in podobnem.**«

2.1.4 Diskriminacija

Slovar slovenskega knjižnega jezika (b. d.) *diskriminacija* opiše tako:

diskriminacija diskriminácija -e ž (á) dajanje, priznavanje manjših pravic ali ugodnosti komu v primeri z drugimi, zapostavljanje: odpraviti diskriminacijo; gospodarska, rasna diskriminacija; diskriminacija ženske delovne sile; novi predpisi ne dopuščajo diskriminacije med posameznimi podjetji/publ.: odpraviti diskriminacije do domačega prebivalstva; to je nova diskriminacija nasproti nezadostno razvitim deželam

Nestrpnost ali diskriminacija je torej vrsta obnašanja, ki se pogosto pojavi kot posledica predsodkov. Diskriminacija se pogosto dojema kot namerna nestrpnost, skoncentrirano usmerjena proti določeni skupini ljudi. Če je večinska družba aktivno nestrpna do izbrane skupine in ji onemogoča izpolnjevanje vseh njenih pravic, gre za sistemsko diskriminacijo.

2.2 Posledice nestrpnosti

Posledic nestrpnosti je nešteto - od posmehljivih pogledov in besed v vsakodnevnem življenju do najkrutejših primerov diskriminacije v zgodovini človeštva (politika apartheida v Južni Afriki, nacistični genocid nad judi, Romi, homoseksualci in posameznimi narodi) in stoletjih prelivanja krvi v imenu verskih vojn.

2.2.1 Posledice za posameznika

Najbolj neposredne in individualne posledice nestrpnosti in diskriminacije so čustvene narave. Diskriminirani lahko občuti tesnobo, žalost, stres, depresijo, izgubo interesa, prehranjevalne motnje in več vrst duševnih motenj. Dolgotrajni problemi lahko posameznika vodijo do sovraštva, naperjenega proti posameznim ljudem ali skupinam, zlorabe substanc ali družbene izolacije. Izguba interesa lahko vpliva na izobrazbo ali zaposlitev posameznika (eSchooltoday, b. d., American Psychological Association, b. d.).

2.2.2 Posledice za marginalno skupino

Družbena mobilnost (Barle, 1995): Kljub prepričanju, da so v sodobni družbi možnosti premika po družbeni lestvici zelo velike, raziskave tega ne potrjujejo. Raziskave sicer potrjujejo mobilnost, vendar kljub temu večina otrok v primerjavi s svojimi starši dosega približno enak status. Vpliv statusa na otroke seveda ni neposreden, ampak je navadno povezan s šolanjem (dolžina šolanja in aspiracije v zvezi s šolanjem).

Za vzpon posameznika je seveda zelo pomembno izhodišče. Nižja, kot je izhodiščna točka, višje se mora vzpenjati. Hkrati je manj verjetno, da bo dosegel najvišji nivo.

Kot gre razbrati iz odstavka sociološkega gradiva za srednje šole, se neuspeh v življenju marginalnih skupin prenaša iz generacije v generacijo. Če so starši zaradi diskriminacije dosegli slabšo izobrazbo ali manj plačano in cenjeno zaposlitev, se bo posledični nižji socialno-ekonomski status precej verjetno prenesel tudi na otroka.

Počkar, 2017, opisuje teorijo etiketiranja, ki k ohranjanju takšne družbene razslojenosti še pripomore. Navede primer eksperimenta v sociologiji, ki ga poznamo pod imenom samoizpolnjujoča prerokba. Sociologa Rosenthal in Jacobson sta ob koncu 70. let 20. stoletja izvedla eksperiment na neki (osnovni) šoli. Učence sta testirala, da bi izmerila njihov inteligenčni količnik. Glede na rezultate sta jih enakomerno razdelila v dve skupini: v obeh skupinah je bil torej povprečno izmerjen inteligenčni količnik enak. Učiteljema sta rekla, da so v eni skupini učenci z višjimi inteligenčnimi količniki (to naj bi bila skupina nadarjenih učencev), v drugi pa (naj bi bili) povprečni učenci. Po enem letu so rezultati raziskave pokazali, da so učenci iz nadarjene skupine pri ponovnem testiranju dosegli boljše rezultate kot učenci iz druge skupine. Na tej podlagi sta raziskovalca ugotovila, da pozitivna pričakovanja učiteljev pripeljejo do intelektualne rasti otrok.

Raziskavo se da v primeru marginalnih in diskriminiranih skupin iz šole prenesti na širšo družbo. Ker celotna okolica od otrok iz marginalnih skupin pričakuje manj, pričakuje slabše obnašanje, se lahko zgodi samoizpolnjujoča prerokba in otroci se dejansko približajo podobi, ki si jo je o njih ustvarila družba.

2.2.3 Posledice za širšo družbo

Z ekonomskega vidika diskriminacija pomeni ogromno izgubo dobička. Onemogoča lahko namreč priložnost za uspeh ljudem, ki imajo izjemen potencial, a zaradi diskriminacije ne dobijo priložnosti, da bi se izobrazili ali dokazali v svoji izbrani profesiji. Hkrati ne gre zanemariti drastično manjše produktivnosti delavcev, ki se spopadajo z nestrpnostjo in diskriminacijo. Ti se namreč ne počutijo več naklonjene delovnemu mestu, kjer doživljajo diskriminacijo, kar vpliva na njihovo zagnanost in voljo (Mayhew, b. d.).

2.3 Že opravljeno delo na področju ozaveščanja

2.3.1 Zakonodaja

Problematika diskriminacije je v našem vsakdanjem življenju prisotna, včasih celo pogosta tematika. Diskriminiranje proti manjšinam je v Republiki Sloveniji nezakonito, kot zagotavljajo naslednji zakoni:

63. člen Ustave Republike Slovenije (1991): prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter spodbujanja k nasilju in vojni:

Protiustavno je vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti.

Protiustavno je vsakršno spodbujanje k nasilju in vojni.

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (2004):

S tem zakonom se določajo skupni temelji in izhodišča za zagotavljanje enakega obravnavanja vsakogar pri uveljavljanju njegovih ali njenih pravic in obveznosti ter pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Za namen iz prejšnjega odstavka določa ta zakon subjekte, ki z ukrepi v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo pogoje za uresničevanje načela enakega obravnavanja ter skrbijo za osveščanje diskriminiranih oseb in domnevnih kršiteljev oziroma kršiteljic kot tudi družbe kot celote, ter vzpostavlja institucionalne pogoje za delovanje zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti, ki z obravnavo primerov domnevnega neenakega obravnavanja po določbah tega zakona nudi pomoč diskriminiranim osebam.

Ta zakon določa tudi skupne posebnosti, ki veljajo za pravno varstvo diskriminiranih oseb v sodnih in upravnih postopkih, sproženih zaradi z zakonom določene kršitve prepovedi diskriminacije na podlagi osebnih okoliščin.

Zakon o delovnih razmerjih (2013):

Delodajalec mora iskalcu ali iskalki zaposlitve (v nadaljnjem besedilu: kandidatu) pri zaposlovanju ali delavcu v času trajanja delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi zagotavljati enako obravnavo ne glede na narodnost, raso ali etnično poreklo, nacionalno in socialno poreklo, spol, barvo kože, zdravstveno stanje, invalidnost, vero ali prepričanje, starost, spolno usmerjenost, družinsko stanje, članstvo v sindikatu, premoženjsko

stanje ali drugo osebno okoliščino v skladu s tem zakonom, predpisi o uresničevanju načela enakega obravnavanja in predpisi o enakih možnostih žensk in moških.

Enako obravnavo glede na osebne okoliščine iz prejšnjega odstavka mora delodajalec zagotavljati kandidatu oziroma delavcu zlasti pri zaposlovanju, napredovanju, usposabljanju, izobraževanju, prekvalifikaciji, plačah in drugih prejemkih iz delovnega razmerja, odsotnostih z dela, delovnih razmerah, delovnem času in odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Kazenski zakonik (2008), 131. člen, 1. odstavek:

Kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta.

Kazenski zakonik (2008), 297. člen, 1. in 2. odstavek:

Kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev, se kaznuje z zaporom do dveh let.

Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršnokoli pomoč pri rasistični dejavnosti ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije.

To so le najpomembnejše omembe kaznovanja diskriminacije. Zakonsko je torej problematika dobro definirana in obravnavana. Kršilca lahko doletita zaporna kazen in globa, čeprav so nekateri zakoni v tem pogledu precej zastareli. Zakon o varstvu javnega reda in miru v svojem 20. členu na primer ob kršitvi navaja globo 200.000 tolarjev. Svoje zakone s to tematiko ima tudi Evropska unija, takšna sta Listina Evropske unije o temeljnih pravicah in EU-direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj.

2.3.2 Organizacije

Kljub vsemu je diskriminacija povsod okoli nas. Sprememba v zakonu namreč ni dovolj – družba potrebuje spremembo v mentaliteti.

Temu se posebej posveča množica organizacij, namenjenih ozaveščanju o pomembnosti strpnosti. Takšne so na primer:

- Amnesty International Slovenija,
- Društvo za ozaveščanje in varstvo – Center antidiskriminacije,
- Društvo informacijski center Legebitra,
- YHD - Društvo za teorijo in kulturo Hendikepa.

Obstajajo tudi organizacije širšega namena, ki temi diskriminacije in predsodkov posvečajo posamezne seminarje, predstave ali delavnice:

- Mirovni inštitut za nevladne organizacije v Sloveniji,
- Društvo za boljši svet,
- Pravno-informacijski center nevladnih organizacij.

Organizacij je še veliko več, posvečajo se tudi izobraževanjem in dogodkom, ki ljudi ozaveščajo o pomembnosti strpnosti.

2.3.3 Vloga osnovne in srednje šole

Najlažje je stereotipe premagati v otroštvu in zgodnji mladosti (Pettigrew, Tropp, 2006). Vzgojna vloga, ki jo ima izobraževalni sistem, je zato mnogokrat ključna v procesu oblikovanja prepričanj o svetu pri mlajših generacijah. Da so ta prepričanja pravilna in strpna, šole skrbijo na različne načine.

O diskriminaciji, kulturnih razlikah in človekovih pravicah se učenci učijo v sedmem razredu osnovne šole pri državljski in domovinski vzgoji ter etiki.

Gimnazije vseh tipov (dvojezične, klasične, tehniške, ekonomske in umetniške) lahko vzgojo za strpnost in proti predsodkom izvajajo v okviru obveznih izbirnih vsebin (OIV). Njihov obseg je določen po letnikih: v 1., 2. in 3. letniku po maksimalno 90 ur letno, v 4. letniku pa največ 30 ur. Hkrati je obseg določen tudi po vsebinah. Vsebinski, ki se tičeta mojega področja raziskave, sta: vzgoja za družino, mir in nenasilje (15 ur v 4 letih šolanja) ter državljska kultura z enakim številom predpisanih ur.

V okviru vzgoje za družino, mir in nenasilje so te teme še posebej zastopane v naslednjih ciljih:

- dijaki se seznanijo s temeljnimi vzroki konfliktov v družini, med vrstniki, v družbi in z možnostmi za preseganje konfliktnih situacij brez nasilja,
- dijaki spoznajo, da je treba posameznika razvijati v svobodno, miroljubno, strpno, odgovorno in nenasilno osebnost,
- dijaki analizirajo in interpretirajo procese in pojave (nasilje, netoleranca, ksenofobija, rasizem, predsodki, zapostavljenost ..., načine preseganja problemov).

Pri vsebinah:

- nasilje in njegove posledice v družbenih skupinah: nasilje v družini, nasilje med spoloma, nasilje nad nemočnimi, predsodki - emocionalne in kulturne ovire, napetosti, nasilje množice, diskriminacija ...,
- vzgoja za mir in razumevanje med narodi v mednarodnih dokumentih,
- načela mednarodnega zaupanja, sožitja in odgovornosti kot pogoj za mirno reševanje.

V okviru državljske kulture so te teme še posebej zastopane v cilju:

- razvijanje stališč in obnašanj, ki so primerna za vključevanje v družbo, spodbujanje vrednot demokratične politične kulture, spodbujanje individualnosti, kritičnosti in tolerance ob razvijanju kulture dialoga in sposobnosti argumentiranja.

Pri vsebinah:

- človekove pravice in svoboščine v Ustavi Republike Slovenije,

Predsodki med mladimi v Celju

- vprašanja človekovih pravic in svoboščin,
- konflikt med parcialnimi in večinskimi interesi,
- poštenje, tolerantnost (Ministrstvo za šolstvo in šport, 2003).

V katalogu interesnih dejavnosti (t. i. ID) za nižje poklicno izobraževanje, srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno izobraževanje ter srednje poklicno-tehniško izobraževanje žal ni predvidenih vsebin, ki bi izrecno vzgajale mlade za strpnost in proti predsodkom – niti v obveznem enotnem programu niti v delu, povezanem s programom, in tudi ne pri vsebinah, povezanih z izbiro dijaka (prav tam).

Izjemnega pomena za premagovanje stereotipov in preprečevanje nastanka predsodkov so tudi mednarodne izmenjave in ekskurzije v tujino, ki jih izvajajo osnovne in srednje šole. Projekti, kot so Erasmus, Comenius in Grundtvig, omogočajo slovenskim šolarjem, da potujejo v tujino in/ali k sebi na dom v goste sprejmejo učence iz drugih držav. Spoznavanje tuje kulture namreč dokazano najbolje odpravlja napačne sklepe in drastična mnenja. Če posameznike tuje kulture spoznaš osebno, v vsej njihovi karakterni raznolikosti, boš narodu namreč veliko kasneje »prilepil« posplošene oznake. Tega se zavedajo tudi organizatorji mednarodnih izmenjav, kot kaže Publikacija v sklopu projekta Erasmus + Break Barriers – No Prejudices (Premagujmo ovire brez predsodkov), ki so jo v Bohinju izdali v marcu 2017.

Kakršnokoli delo izven učnega načrta (vključno z mednarodnimi izmenjavami) je stvar odločitve vodstva šole in zato ni nobene garancije, da bo vsak slovenski šolar o problematiki dovolj ozaveščen. Učenje moralnih vrednot in strpnosti je pogosto odvisno od posameznikov, ki organizirajo sodelovanje šol z že omenjenimi organizacijami, ali se kaže v prostovoljnem delu učiteljev in osebja, če ti v učne ure vključujejo snov, ki je sicer ni v učnem načrtu in poziva učence k strpnosti.

3 Empirični del

3.1 Predstavitev vzorca

Na vprašanja spletne ankete so odgovarjali dijaki I. gimnazije v Celju vseh štirih letnikov in vseh štirih izobraževalnih gimnazijskih smeri (splošne gimnazije, klasične gimnazije, umetniške gimnazije in športne gimnazije), dijaki vseh treh smeri Gimnazije Celje - Center (splošne gimnazije, umetniške gimnazije in predšolske vzgoje) ter dijaki različnih izobraževalnih smeri Šolskega centra Celje, tako 2- in 3-letnega poklicnega programa kot tudi 4-letnega strokovnega programa.

Na anketo so dijaki odgovarjali od 27. 2. 2018 do 27. 5. 2018, in sicer na spletni strani Ika za izdelavo anket. Povezavo do spletnega mesta so jim predstavniki vodstva šol poslali preko elektronskih naslovov.

3.2 Rezultati anket

3.2.1 Vprašanja v anketi

Rezultate sem navajala v zaporedju, kakršno je bilo v anketi, ki so jo izpolnjevali anketiranci. Ker je spletna anketa kot vprašanja številčila tudi nekatere moje opombe, sem te zaradi boljše preglednosti in pravilnega zaporedja dodala k rezultatom.

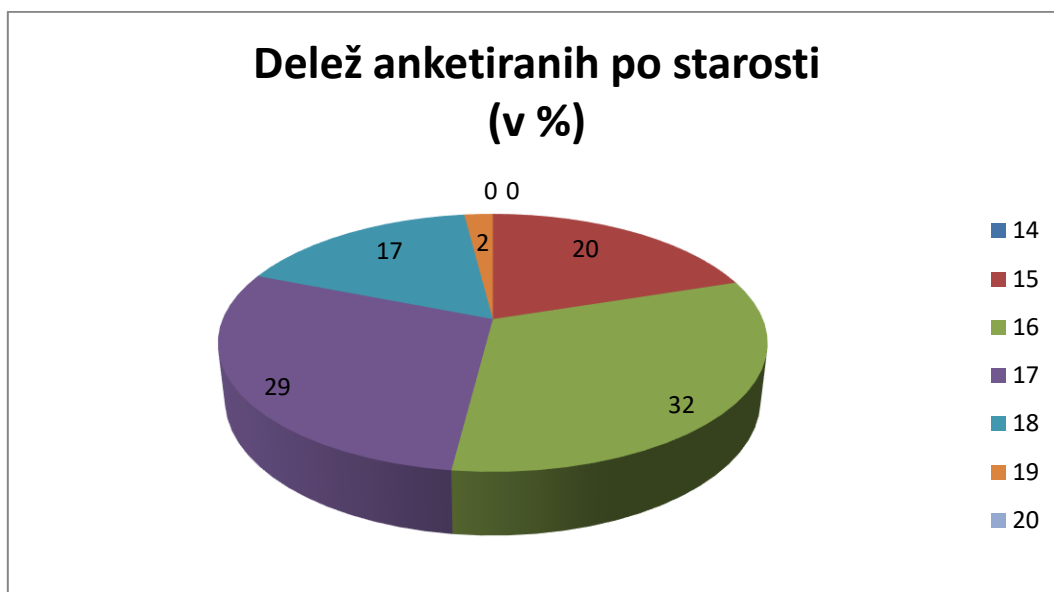
1.

Grafikon 1: Delež anketiranih srednješolcev po spolu (v %)

V anketi je sodelovalo 66 fantov (18 %) in 307 deklet (82 %).

2.

Grafikon 2: Delež anketiranih srednješolcev po starosti (v %)

V anketi je sodelovalo 73 (20 %) dijakov, starih 15 let, 118 (32 %) dijakov, starih 16 let, 110 (29 %) dijakov, starih 17 let, 62 (17 %) dijakov, starih 18 let, 19 (2 %) dijakov, starih 19 let, in en dijak (0 %) starosti 20 let. V anketi ni sodeloval noben 14-leten dijak.

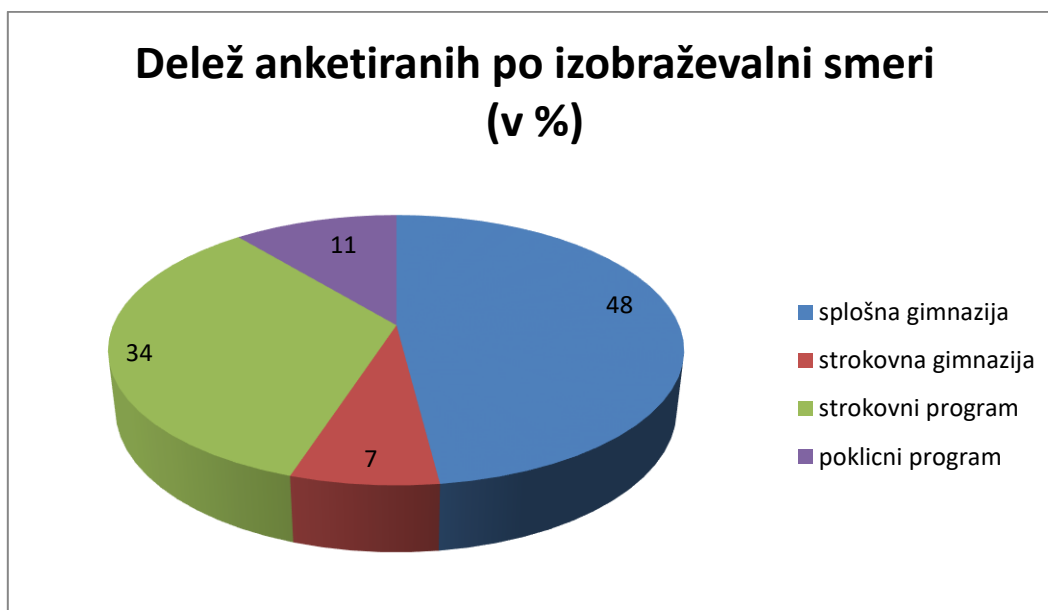
3.

Grafikon 3: Delež anketiranih srednješolcev po letniku (v %)

V anketi sta sodelovala 102 (27 %) dijaka prvega letnika, 141 (38 %) dijakov drugega letnika, 84 (23 %) dijakov tretjega letnika in 46 (12 %) dijakov četrtega letnika.

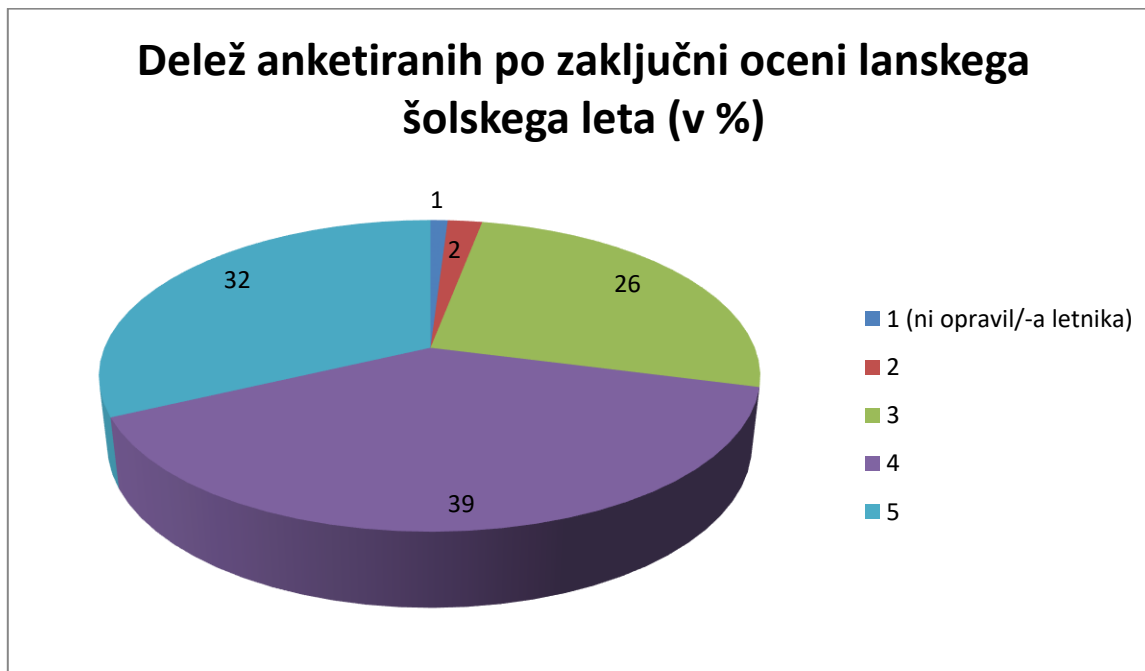
4.

Grafikon 4: Delež anketiranih srednješolcev po izobraževalni smeri (v %)

Na anketo je odgovorilo 179 dijakov splošne gimnazijske smeri, 26 dijakov strokovne gimnazije, 126 dijakov strokovnega (4-letnega) programa in 42 dijakov poklicnega (2- ali 3-letnega programa). Anketo je izpolnilo 373 celjskih dijakov.

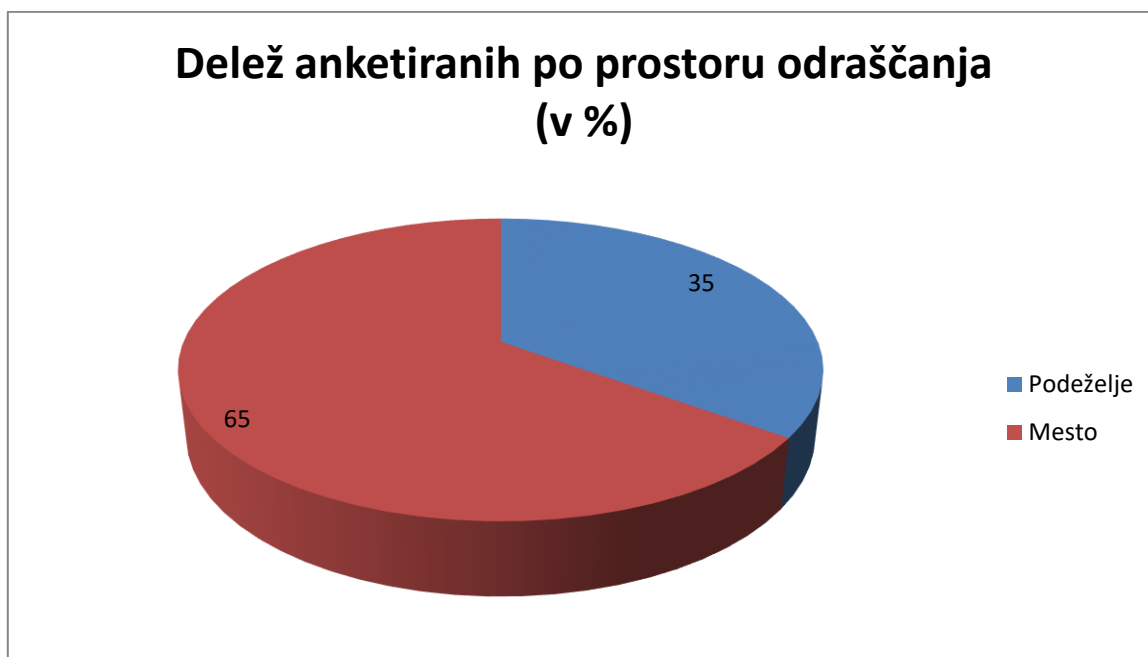
5.

Grafikon 5: Delež anketiranih srednješolcev po zaključni oceni lanskega šolskega leta (v %)

5 anketirancev (1 %) letnika v lanskem šolskem letu ni opravilo, 7 (2 %) jih je letnik zaključilo z oceno 2, 92 (26 %) z oceno 3, 137 (39 %) z oceno 4 in 113 (32 %) z oceno 5.

6.

Grafikon 6: Delež anketiranih srednješolcev po prostoru odraščanja (v %)

242 (65 %) anketiranih dijakov je odraščalo na podeželju, 129 (35 %) pa v mestu.

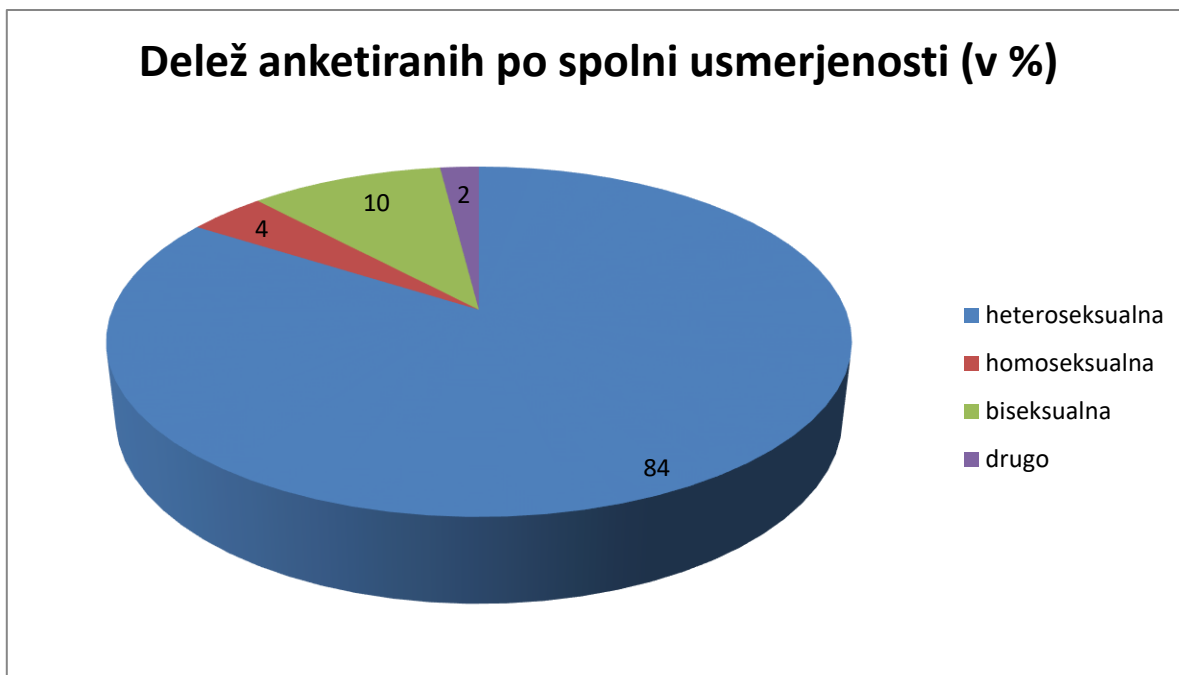
7.

Grafikon 7: Delež anketiranih srednješolcev po nacionalnosti (v %)

346 (94 %) anketiranih dijakov je slovenske, 13 (4 %) bošnjaške in 8 (2 %) srbske nacionalnosti. Anketo je rešil en dijak hrvaške nacionalnosti. Odgovor *drugo* so označili 3 dijaki (1 %), ki so kot odgovor vpisali črnogorsko, slovensko in muslimansko ter kosovsko nacionalnost.

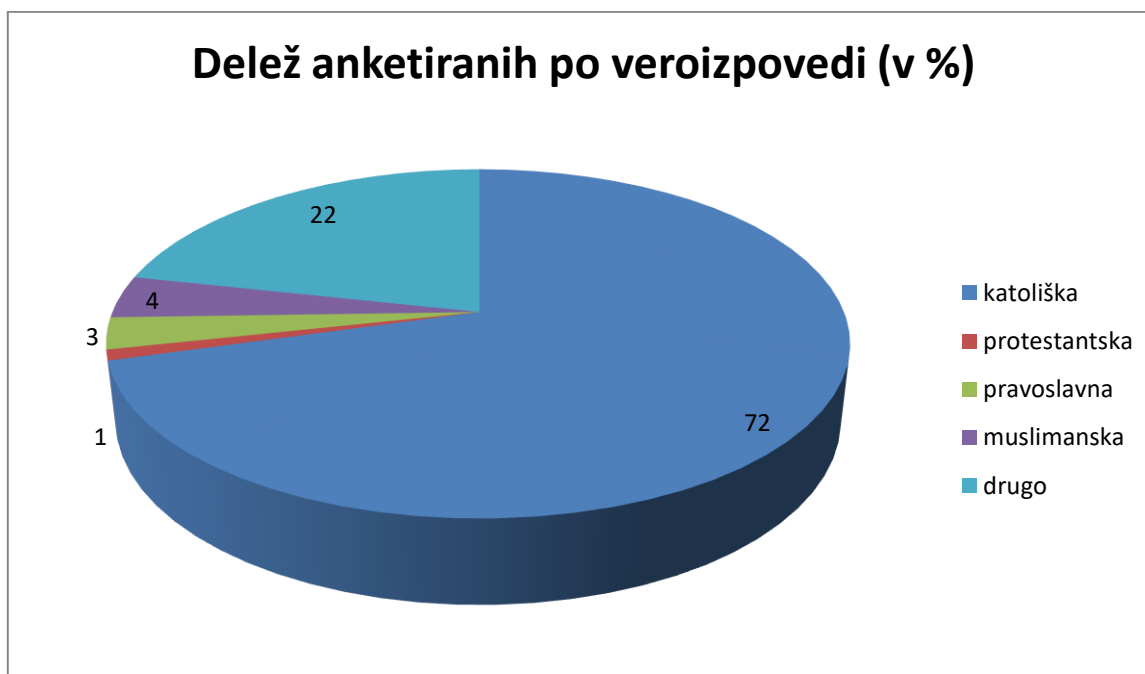
8.

Grafikon 8: Delež anketiranih srednješolcev po spolni usmerjenosti (v %)

297 (84 %) anketirancev je heteroseksualnih, 14 (4 %) homoseksualnih, 37 (10 %) biseksualnih, 6 (2 %) dijakov pa je označilo odgovor *drugo*: navedli so (po en dijak na odgovor) aseksualnost, omniseksualnost, panseksualnost in *ne vem*.

9.

Grafikon 9: Delež anketiranih srednješolcev po veroizpovedi (v %)

265 dijakov (72 %) je kot svojo veroizpoved navedlo katoliško vero, 13 (4 %) muslimansko vero in 9 (3 %) pravoslavno vero. Zaradi moje napake pri sestavljanju ankete je bilo izjemno

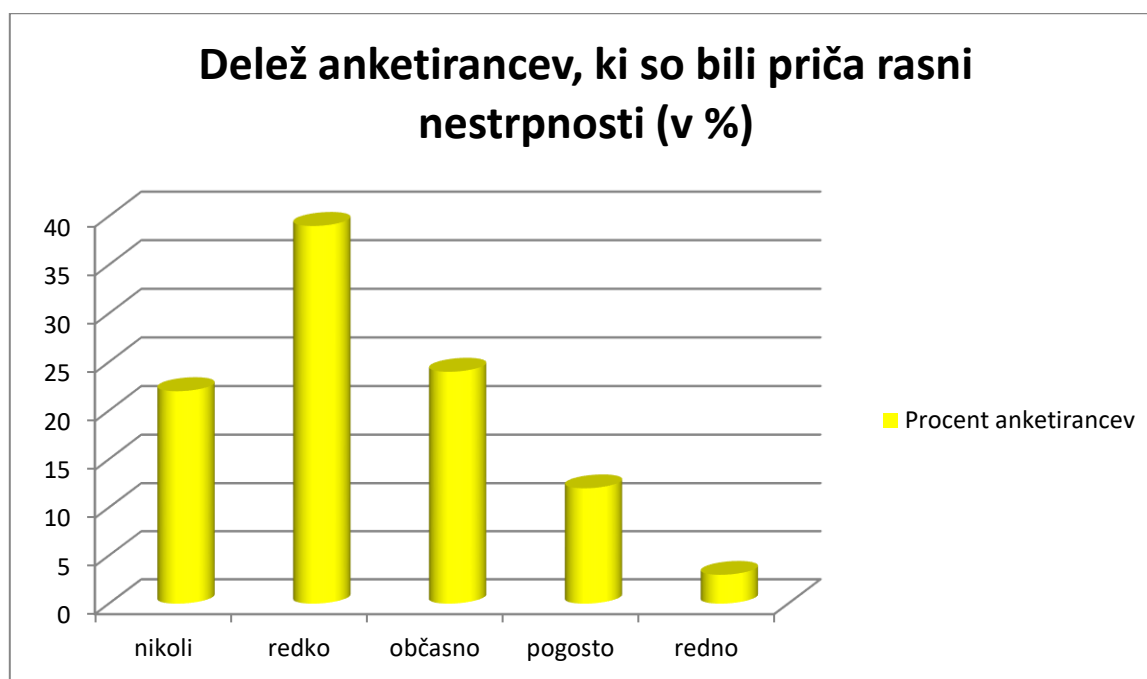
veliko tudi odgovorov *drugo*. Med ponujene možnosti sem namreč pozabila navesti ateizem, ki ga je 17 (8 %) anketirancev navedlo pri odgovoru *drugo*.

10. Pod to točko sem v anketi opisala izraz *nestrpnost*, da so vsi anketiranci razumeli nadaljnja vprašanja.

NESTRPNOST je nesprejemajoč oziroma sovražen odnos do posameznika ali do skupine ljudi, do katerih imamo odklonilno negativno mnenje. Nestrpnost temelji na predsodkih, obsodbah, zamerah, zavisti, strahu, podcenjevanju, stereotipih, rasizmu, seksizmu in podobnem. Pojavlja se lahko v obliki ogovarjanja (nagovarjanja z žaljivkami in podobno), izogibanja, diskriminacije (neenakega obravnavanja) in celo nasilja.

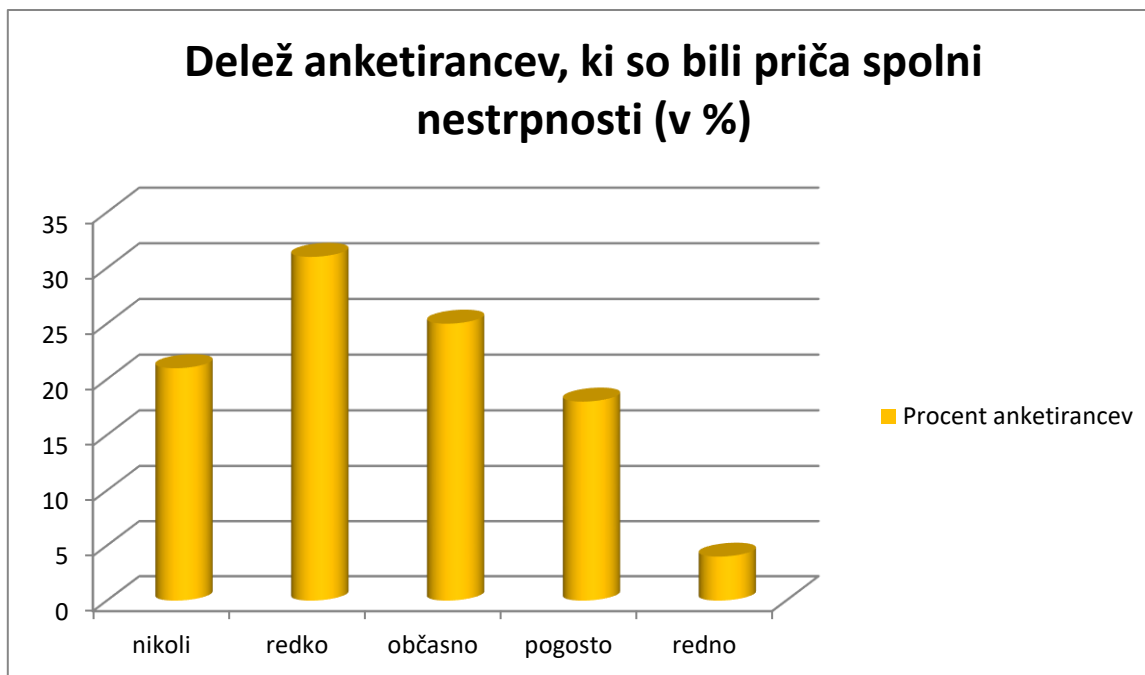
11. Ker sem pri 11. vprašanju anketirance prosila za oceno, sem rezultate prikazala v stolpičnem grafikonu. Podala sem naslednja navodila:

Na lestvici od 1 do 5 oceni, kako pogosto si bil/-a priča (si bil/-a torej opazovalec/-ka v dogajanju) nestrpnim ali diskriminatornim opazkam, ki so poniževale prisotnega zaradi njegove rase/spola/vere/nacionalnosti/spolne usmerjenosti.

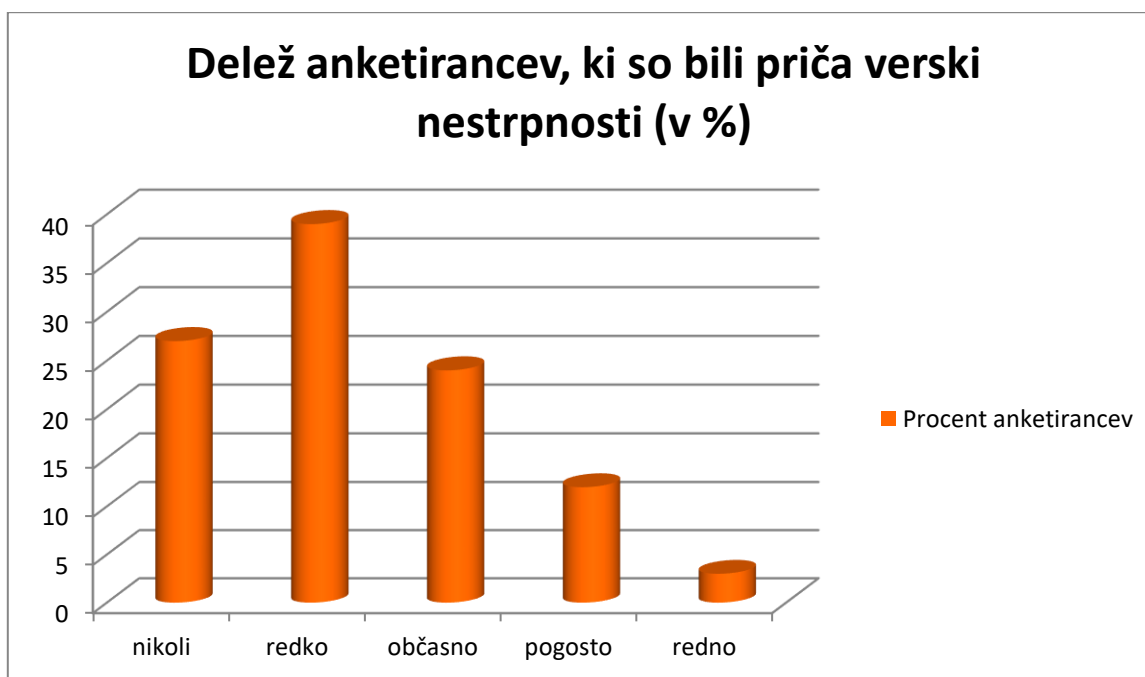
Grafikon 10: Delež anketirancev, ki so bili priča rasni nestrpnosti (v %)

76 (22 %) anketirancev ni bilo nikoli priča rasno nastrojenim opazkam, 136 (39 %) je bilo takšnim opazkam priča redko, 83 (24 %) občasno, 42 (12 %) pogosto in 11 (3 %) redno.

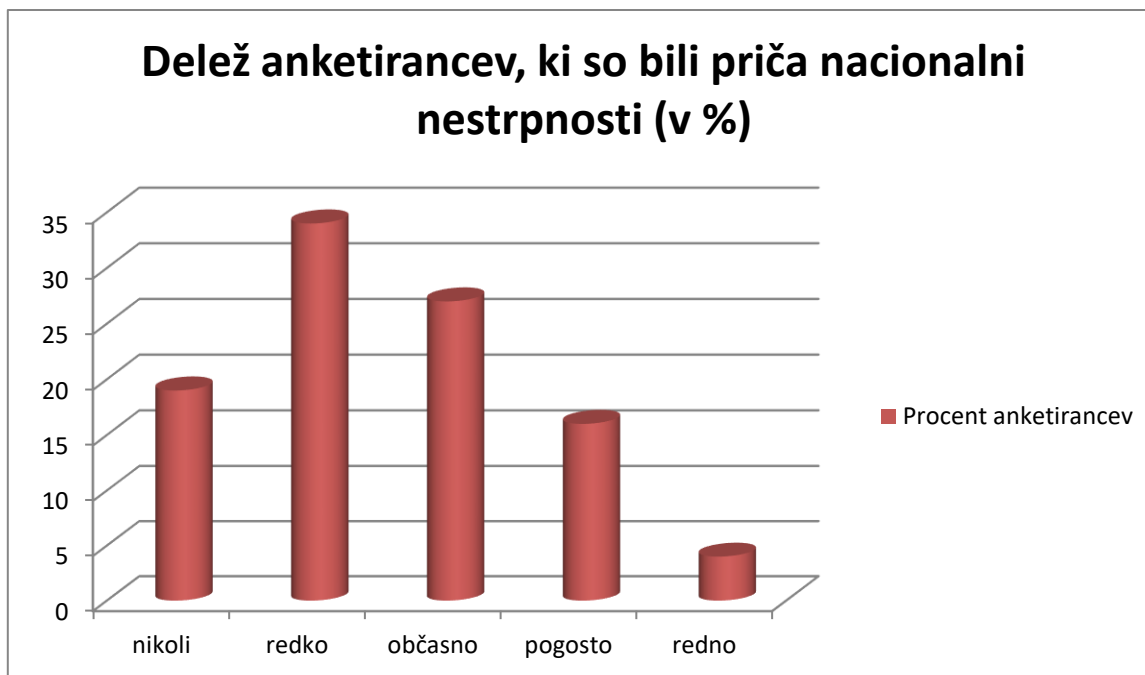
Grafikon 11: Delež anketirancev, ki so bili priča spolni nestrpnosti (v %)

72 (21 %) anketirancev ni bilo nikoli priča spolno nastrojenim opazkam, 106 (31 %) je bilo takšnim opazkam priča redko, 84 (25 %) občasno, 61 (18 %) pogosto in 14 (4 %) redno.

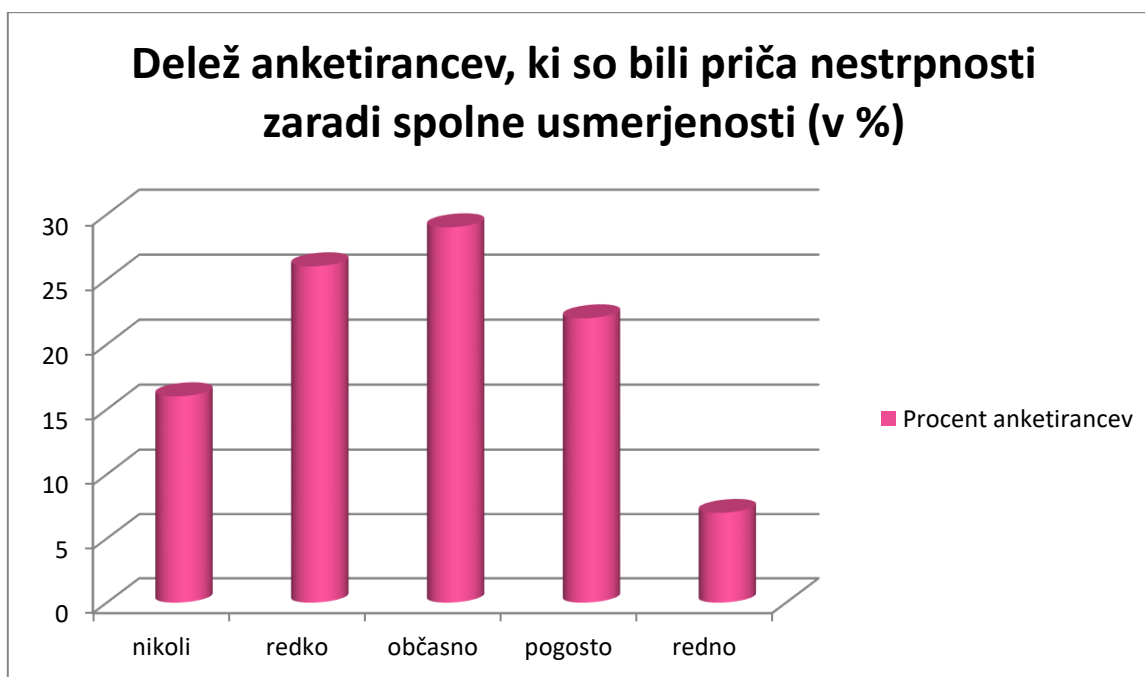
Grafikon 12: Delež anketirancev, ki so bili priča verski nestrpnosti (v %)

88 (27 %) anketirancev ni bilo nikoli priča versko nastrojenim opazkam, 136 (39 %) je bilo takšnim opazkam priča redko, 83 (24 %) občasno, 42 (12 %) pogosto in 11 (3 %) redno.

Grafikon 13: Delež anketirancev, ki so bili priča nacionalni nestrpnosti (v %)

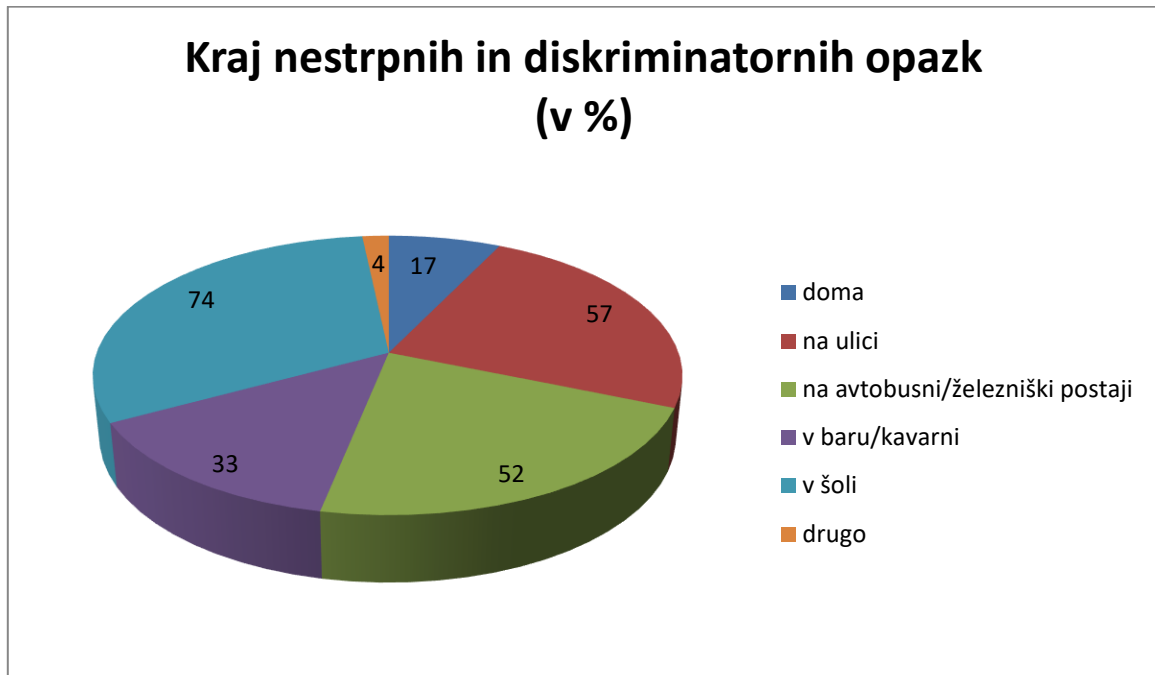
64 (19 %) anketirancev ni bilo nikoli priča nacionalno nastrojenim opazkam, 114 (34 %) je bilo takšnim opazkam priča redko, 89 (27 %) občasno, 53 (16 %) pogosto in 14 (4 %) redno.

Grafikon 14: Delež anketirancev, ki so bili priča nestrpnosti zaradi spolne usmerjenosti (v %)

53 (16 %) anketirancev ni bilo nikoli priča opazkam, ki so prisotnega poniževale zaradi njegove spolne usmerjenosti, 87 (26 %) je bilo takšnim opazkam priča redko, 96 (29 %) občasno, 74 (22 %) pogosto in 22 (7 %) redno.

12. Anketiranci so pri 12. vprašanju navajali, kje so si slišali opazke (možnih je bilo več odgovorov).

Grafikon 15: Kraj nestrpnih in diskriminatornih opazk (v %)

58 anketiranih dijakov (7 %) je diskriminatorne in nestrpne opazke slišalo doma, 196 (24 %) na ulici, 180 (22 %) na avtobusni/železniški postaji, 155 (14 %) v baru/kavarni, 253 (31 %) v šoli in 13 (2 %) drugje, npr. na internetu ali od partnerja.

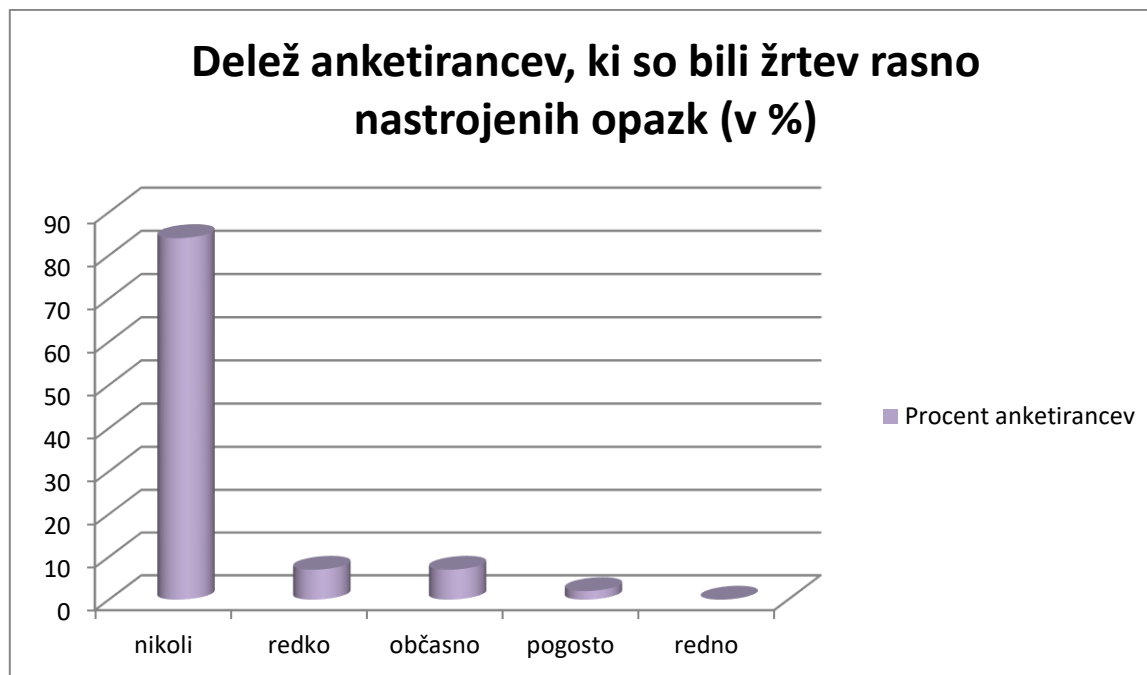
13. Pri 13. vprašanju me je zanimalo, kdo je opazko izrekel.

Grafikon 16: Kdo je izrekel nestrpno ali diskriminatorno opazko? (v %)

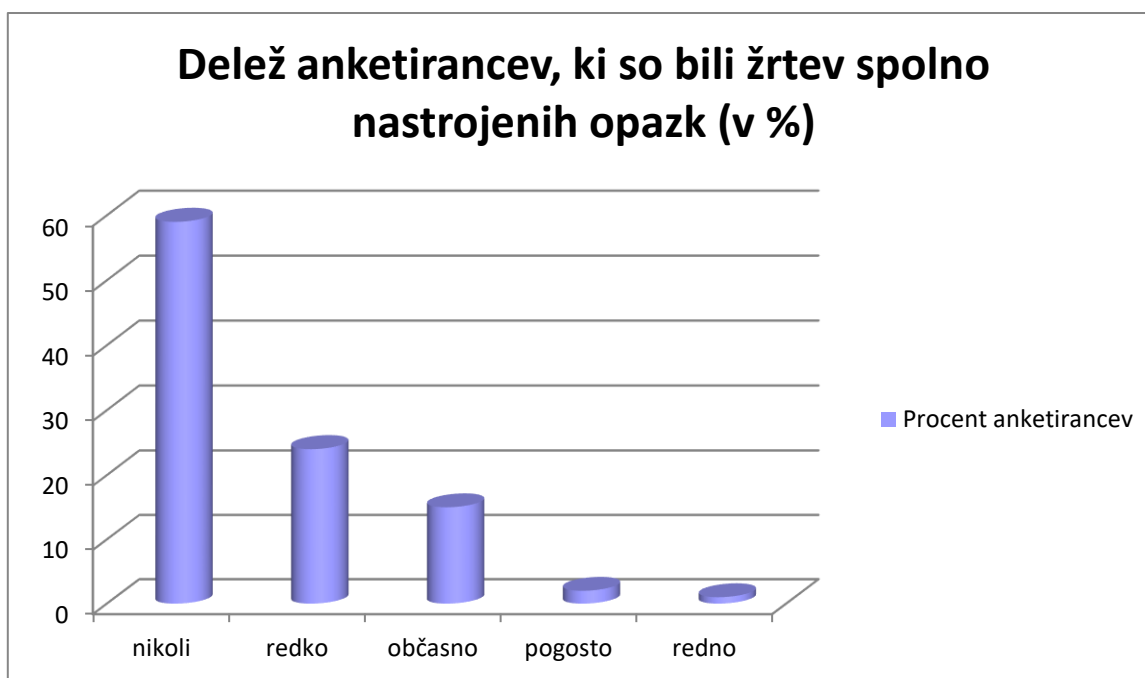
V 301 (51 %) primeru je nestrpno/diskriminatorno izjavo izrekel mladostnik, v 143 (24 %) primerih oseba srednjih let, v 75 (13 %) primerih starejša oseba in v 74 (12 %) primerih otrok.

14. Anketirance sem prosila, da na lestvici ocenijo, kako pogosto je bila okolica aktivno nestrpna do njih/jih je diskriminirala na podlagi njihove rase/spola/vere/nacionalnosti/spolne usmerjenosti.

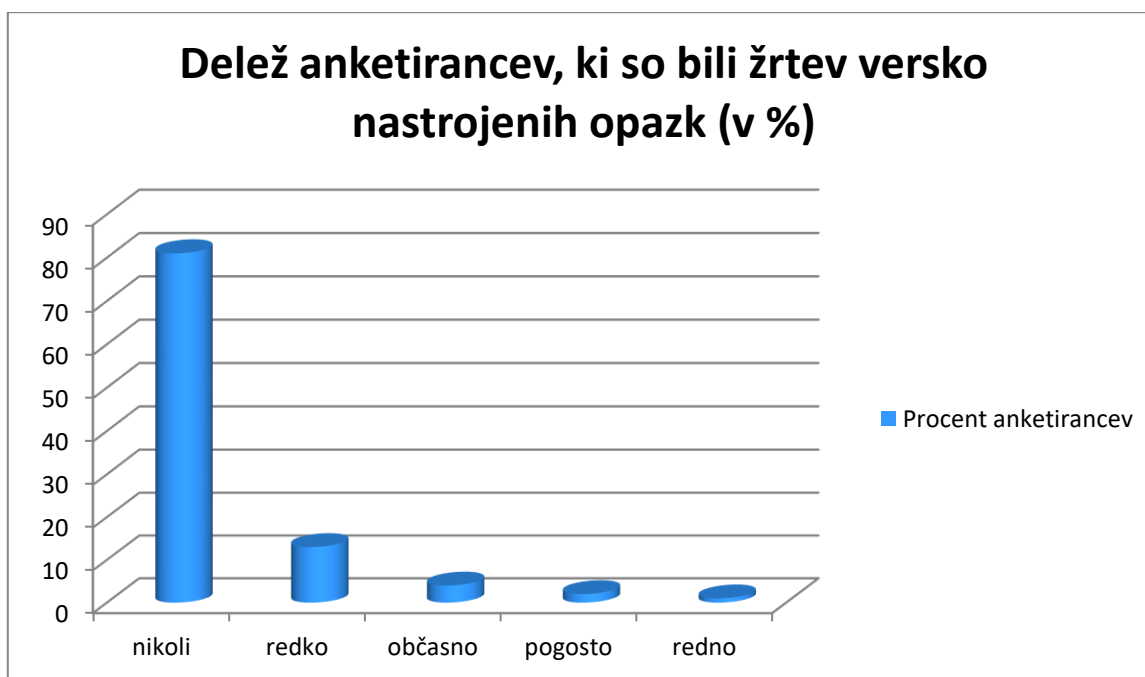
Grafikon 17: Delež anketirancev, ki so bili žrtev rasno nastrojenih opazk (v %)

283 (84 %) anketirancev ni bilo nikoli žrtev rasno nastrojenih opazk, 24 (7 %) jih je bilo žrtev takšnih opazk redko, 22 (7 %) občasno, 8 (2 %) pogosto in 1 (0 %) redno.

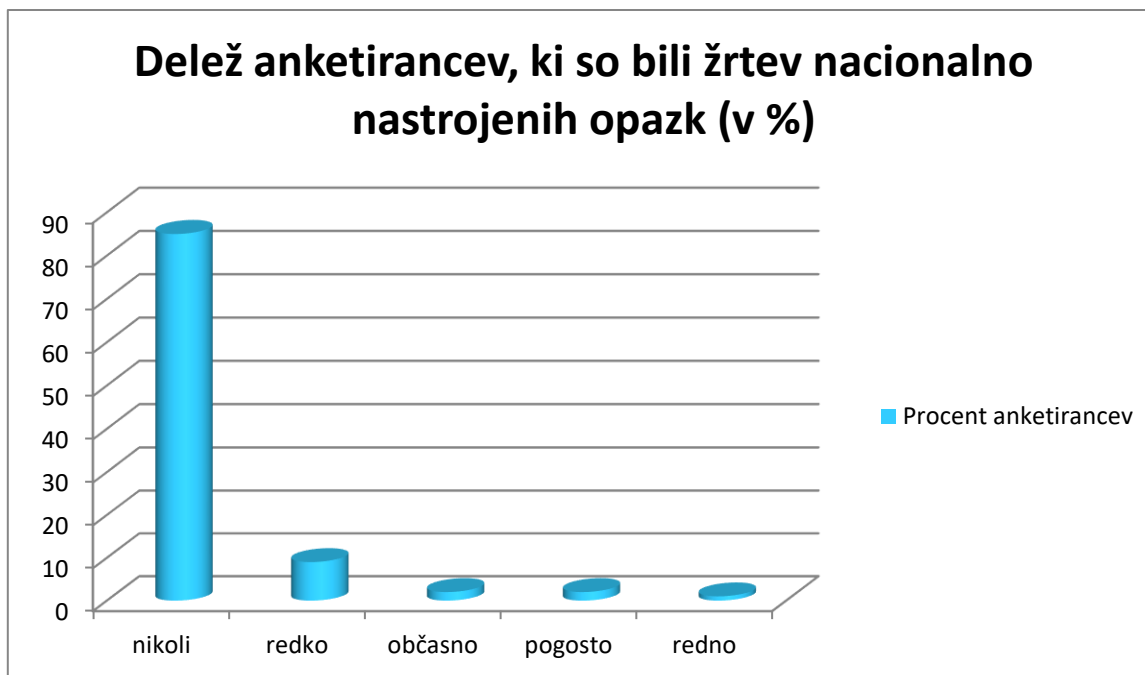
Grafikon 18: Delež anketirancev, ki so bili žrtev spolno nastrojenih opazk (v %)

192 (59 %) anketirancev ni bilo nikoli žrtev spolno nastrojenih opazk, 77 (24 %) jih je bilo žrtev takšnih opazk redko, 48 (15 %) občasno, 6 (2 %) pogosto in 2 (1 %) redno.

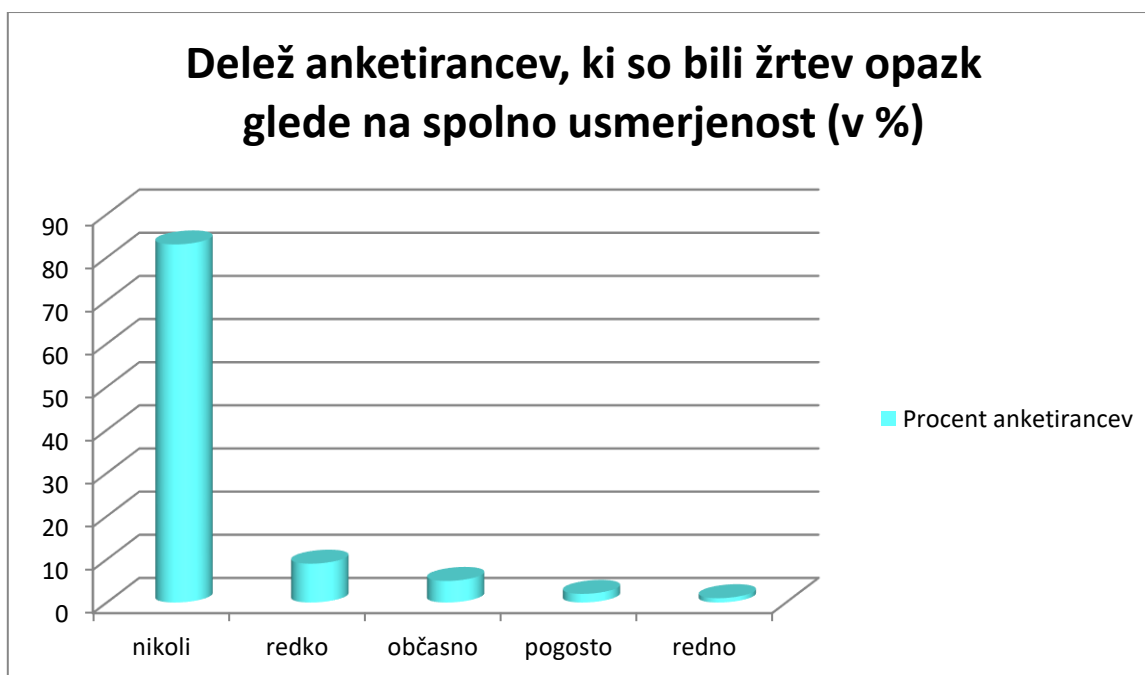
Grafikon 19: Delež anketirancev, ki so bili žrtev versko nastrojenih opazk (v %)

260 (81 %) anketirancev ni bilo nikoli žrtev versko nastrojenih opazk, 41 (13 %) jih je bilo žrtev takšnih opazk redko, 14 (4 %) občasno, 5 (2 %) pogosto in 2 (1 %) redno.

Grafikon 20: Delež anketirancev, ki so bili žrtev nacionalno nastrojenih opazk (v %)

272 (85 %) anketirancev ni bilo nikoli žrtev nacionalno nastrojenih opazk, 29 (9 %) jih je bilo žrtev takšnih opazk redko, 8 (2 %) občasno, 8 (2 %) pogosto in 4 (1 %) redno.

Grafikon 21: Delež anketirancev, ki so bili žrtev opazk glede na spolno usmerjenost (v %)

265 (83 %) anketirancev ni bilo nikoli žrtev opazk glede na spolno usmerjenost, 30 (9 %) jih je bilo žrtev takšnih opazk redko, 16 (5 %) občasno, 6 (2 %) pogosto in 3 (1 %) redno.

15. Pod petnajsto točko sem v anketi navedla naslednji opis predsodkov, da bi anketiranci razumeli vsa sledeča vprašanja:

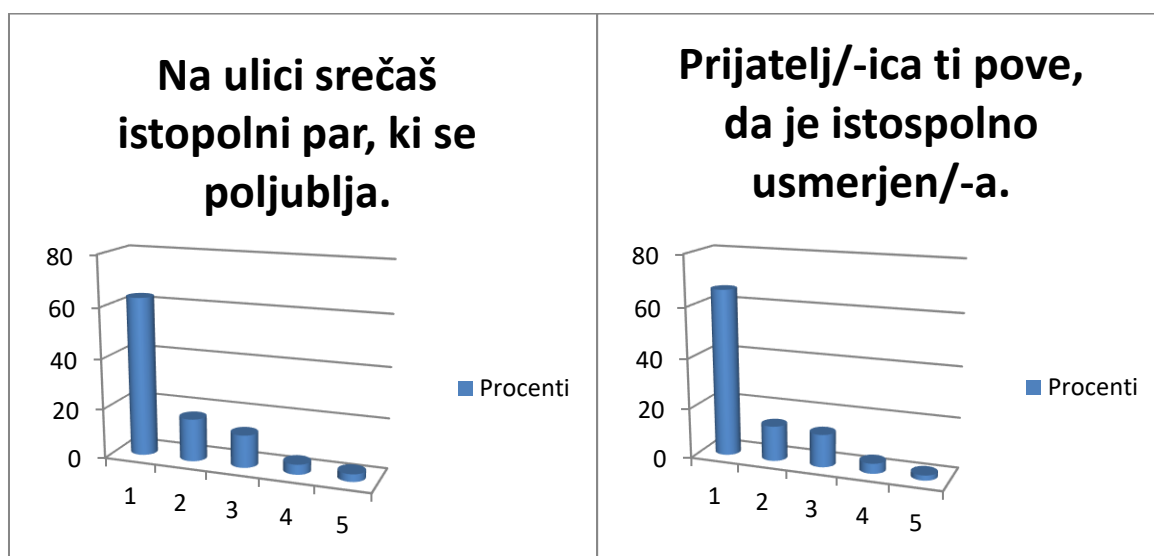
PREDSODEK je nepreverjeno in neutemeljeno stališče do posamezne socialne skupine in njenih pripadnikov. Predsodke imamo vsi - v različnem številu in intenzivnosti.

16. Pri 16. vprašanju so anketiranci teoretične situacije ovrednotili od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Predsodki do drugačne spolne usmerjenosti:

16. a)

16. b)

Grafikon 22: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 a Grafikon 23: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 b

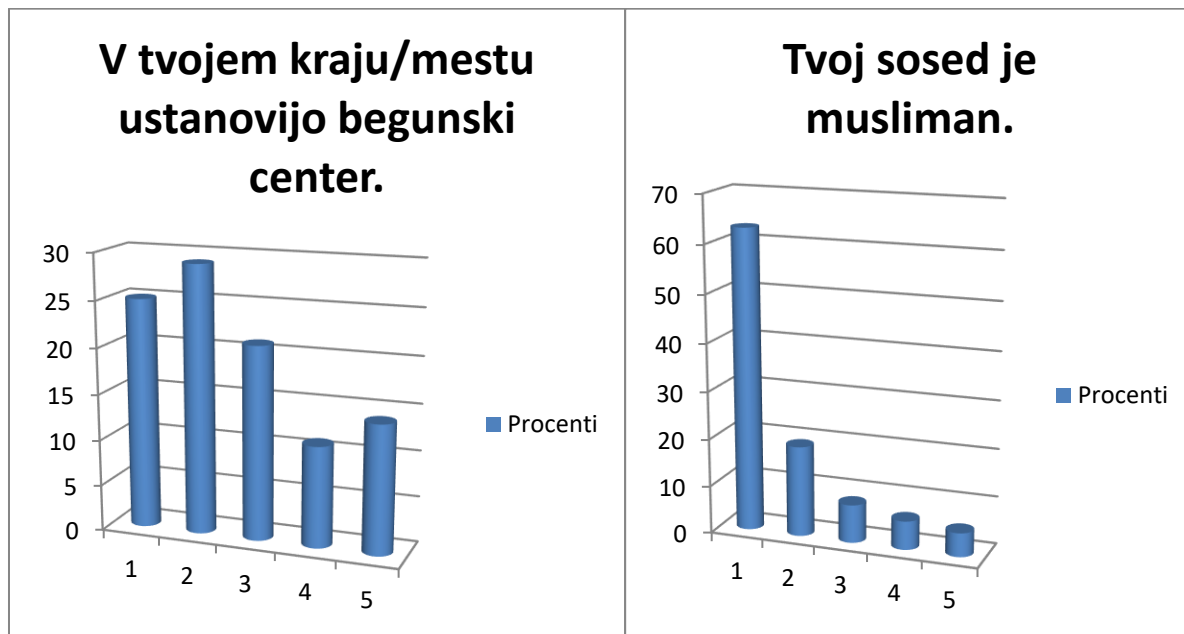
Pri scenariju a je 212 (63 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 56 (17 %) jih je izbralo odgovor 2, 42 (13 %) jih je izbralo odgovor 3, 15 (4 %) jih je izbralo odgovor 4 in 9 (3 %) jih je izbralo odgovor 5.

Pri scenariju b je 216 (66 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 47 (14 %) jih je izbralo odgovor 2, 42 (13 %) jih je izbralo odgovor 3, 14 (4 %) jih je izbralo odgovor 4 in 8 (2 %) jih je izbralo odgovor 5.

Predsodki do drugačne veroizpovedi

16. c)

16. č)

Grafikon 24: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 c

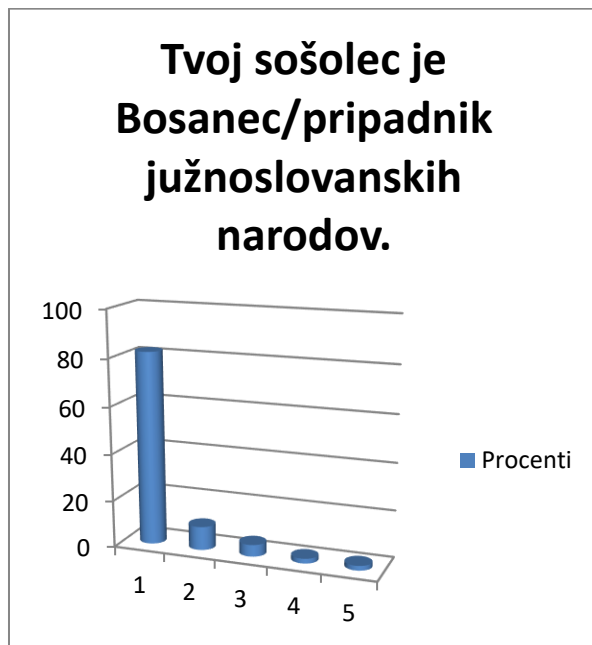
Grafikon 25: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 č

Pri scenariju c je 81 (25 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 95 (29 %) jih je izbralo odgovor 2, 67 (21 %) jih je izbralo odgovor 3, 35 (11 %) jih je izbralo odgovor 4 in 46 (14 %) jih je izbralo odgovor 5.

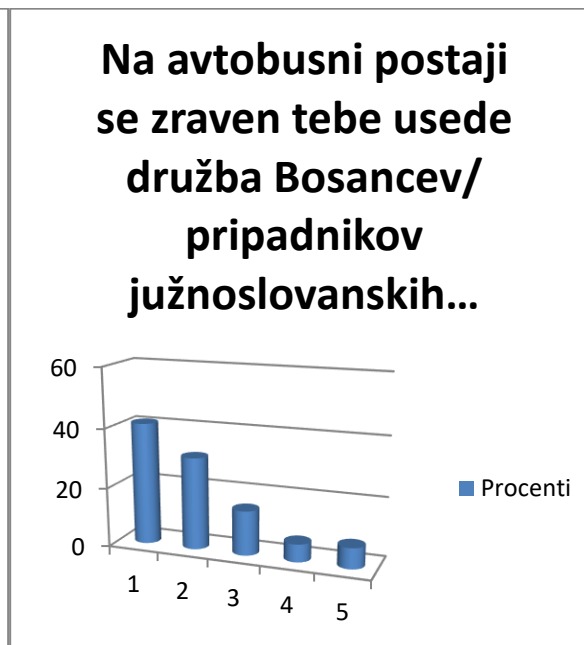
Pri scenariju č je 205 (63 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 61 (19 %) jih je izbralo odgovor 2, 25 (8 %) jih je izbralo odgovor 3, 19 (6 %) jih je izbralo odgovor 4 in 15 (5 %) jih je izbralo odgovor 5.

Predsodki do drugačne nacionalnosti

16. d)

16. e)

Grafikon 26: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 d

Grafikon 27: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 e

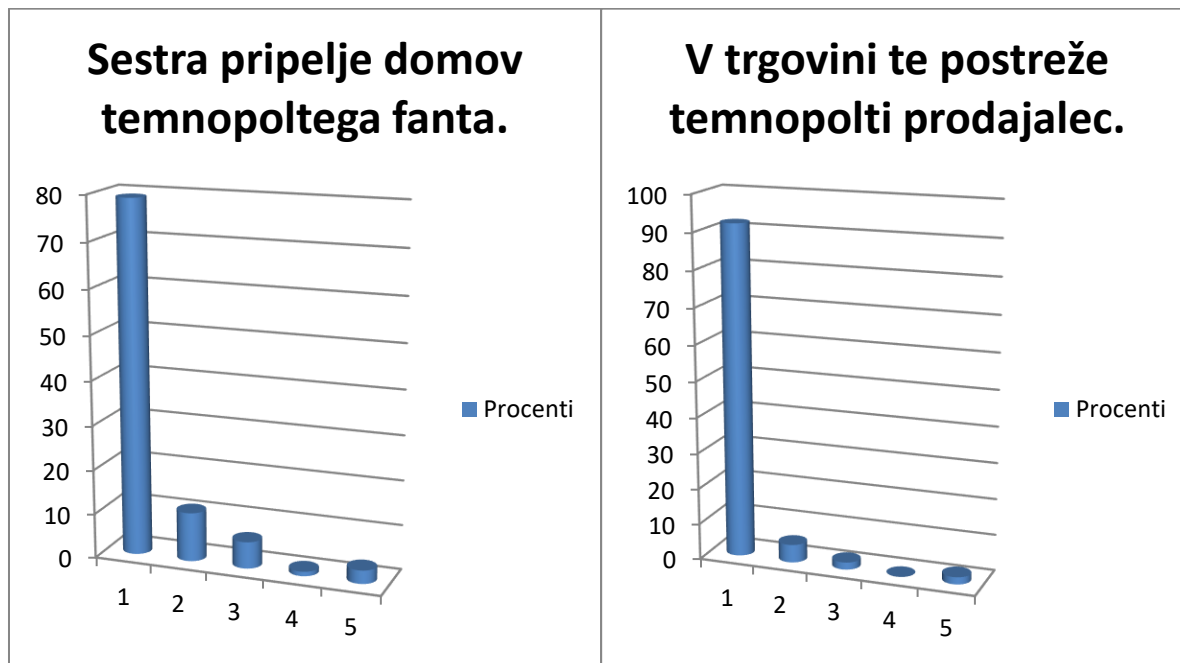
Pri scenariju d je 265 (82 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 31 (10 %) jih je izbralo odgovor 2, 15 (5 %) jih je izbralo odgovor 3, 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 4 in 8 (2 %) jih je izbralo odgovor 5.

Pri scenariju e je 134 (41 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 101 (31 %) dijak je izbral odgovor 2, 49 (15 %) jih je izbralo odgovor 3, 19 (6 %) jih je izbralo odgovor 4 in 22 (7 %) jih je izbralo odgovor 5.

Predsodki do drugačne rase

16. f)

16. g)

Grafikon 28: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 f *Grafikon 29: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 g*

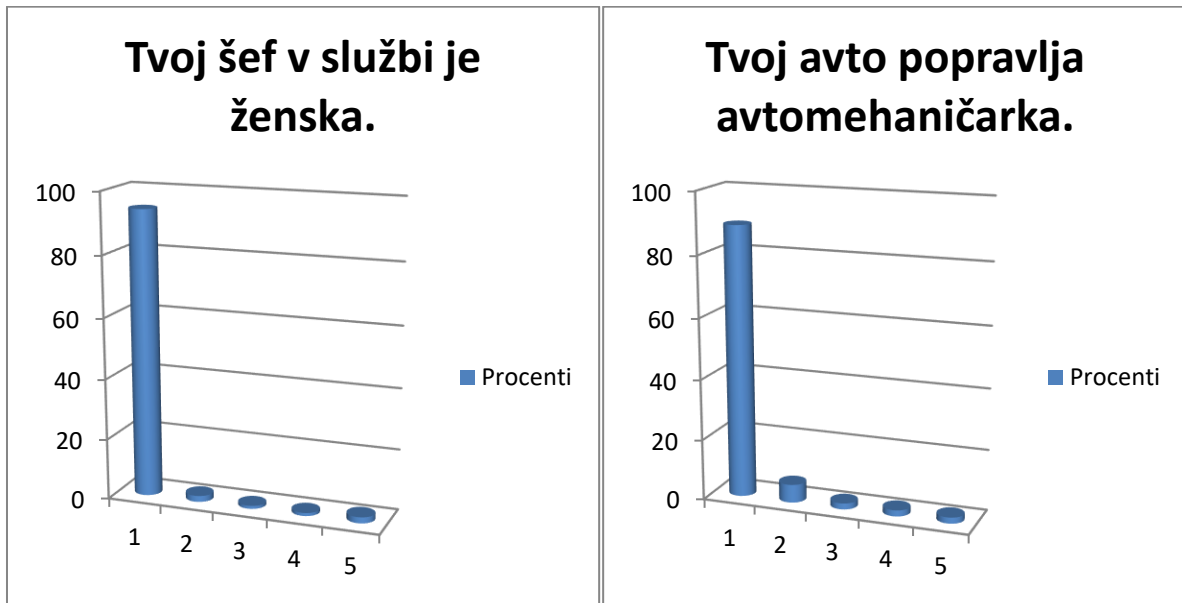
Pri scenariju f je 256 (79 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 37 (11 %) jih je izbralo odgovor 2, 18 (6 %) jih je izbralo odgovor 3, 3 (1 %) so izbrali odgovor 4 in 11 (3 %) jih je izbralo odgovor 5.

Pri scenariju g je 299 (92 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 15 (5 %) jih je izbralo odgovor 2, 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 3 in 6 (2 %) jih je izbralo odgovor 5. Nihče ni izbral odgovora 4.

Seksistični predsodki (predsodki do ženskega spola)

16. h)

16. i)

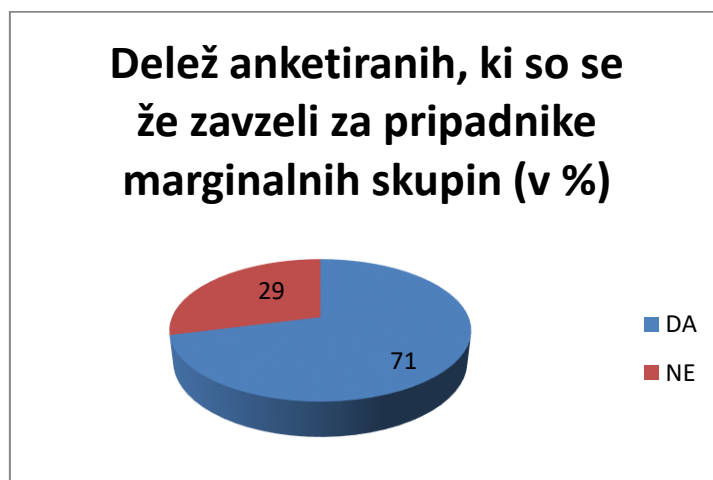

Grafikon 20: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 h Grafikon 21: Delež vsake posamezne ocene scenarija 16 i

Pri scenariju h je 305 (94 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 6 (2 %) jih je izbralo odgovor 2, 2 (1 %) sta izbrala odgovor 3, 4 (1 %) so izbrali odgovor 4 in 8 (2 %) jih je izbralo odgovor 5.

Pri scenariju i je 289 (89 %) anketiranih dijakov izbralo odgovor 1, 21 (6 %) jih je izbralo odgovor 2, 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 3, 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 4 in 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 5.

17. Anketiranci so pri 17. vprašanju odgovarjali, ali so se že kdaj zavzeli za koga, ki ga je okolica zatirala na podlagi predsodkov.

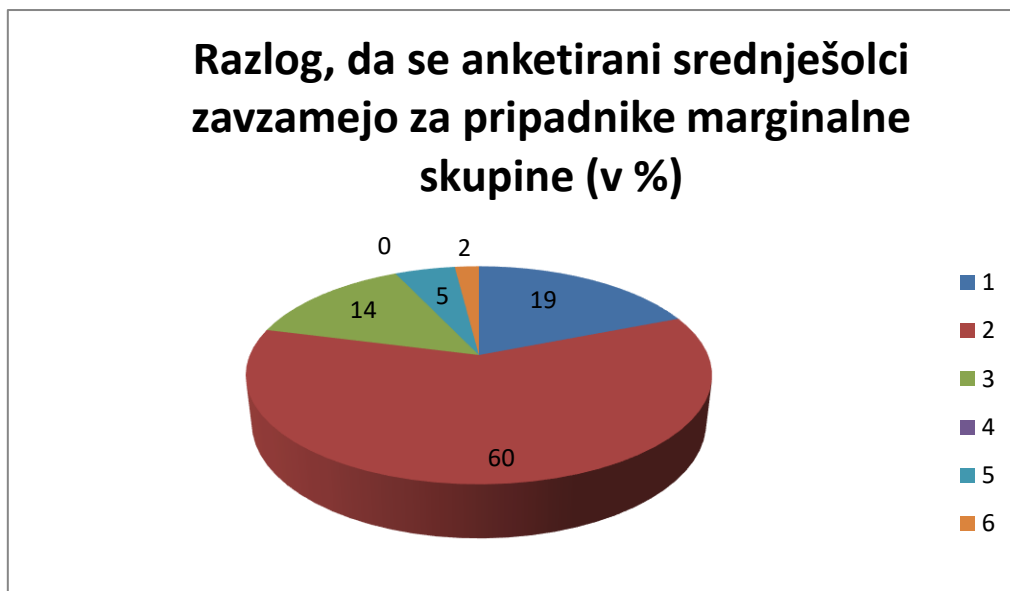

Grafikon 22: Delež anketiranih, ki so se že zavzeli za pripadnike marginalnih skupin (v %)

223 dijakov je odgovorilo pritrdilno (71 %), 92 pa se jih za pripadnike marginalnih skupin še ni zavzelo (29 %).

18. Če so dijaki na 17. vprašanje odgovorili pritrdilno, me je pri 18. vprašanju zanimalo, ob kateri priložnosti so se zavzeli za pripadnika marginalne skupine. Ponujene so imeli naslednje odgovore:

1. Vedno.
2. Kadar sem ocenil/-a, da je situacija res črno-bela in žrtev nedolžna (ker v določenih primerih ni).
3. Kadar sem ocenil/-a, da s tem sebe ne bom postavil/-a v fizično ali diskriminatorno nevarnost.
4. Kadar je bila v bližini avtoritativna ali druga oseba, na katero sem želel/-a narediti dober vtis in bi me sicer obsojala.
5. Kadar sem si želel/-a dokazati, kako dobra oseba sem.
6. Drugo

Grafikon 23: Razlog, da se anketirani srednješolci zavzamejo za pripadnike marginalne skupine (v %)

43 (19 %) anketiranih dijakov je izbralo odgovor 1, 132 (60 %) odgovor 2, 30 (14 %) odgovor 3, 11 (5 %) odgovor 5 in 5 (2 %) odgovor *drugo*. Nihče ni izbral četrtega odgovora. Pri odgovoru *drugo* so dijaki zapisali naslednje:

»Kadar se to zgodi osebi, ki jo poznam/mi je draga.«

»Kadar je bil vpleten nekdo, ki sem ga imela rada.«

»Kadar je oseba bližnja/mi nekaj pomeni.«

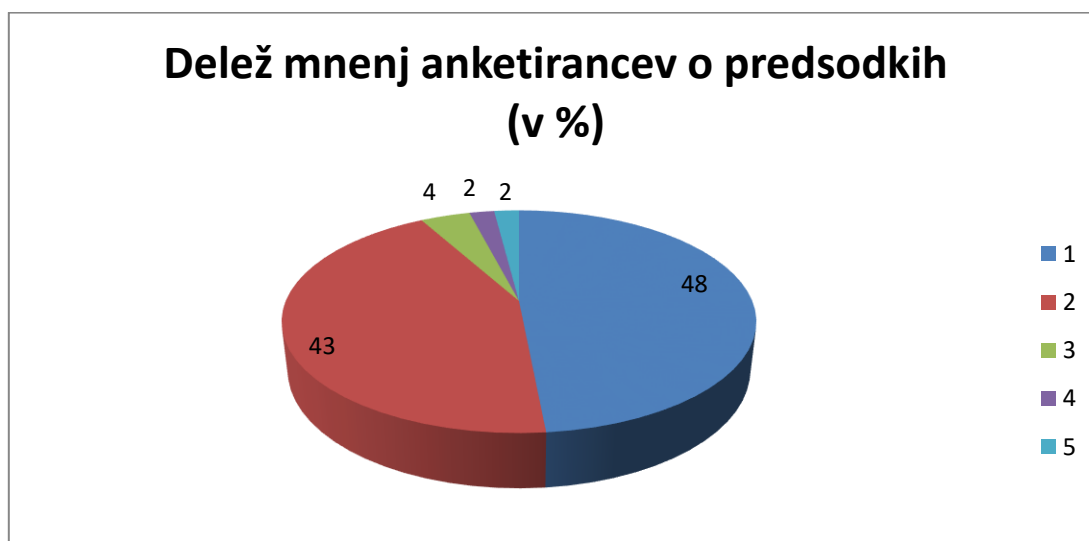
Trije odgovori so bili povezani s čustveno navezanostjo na posameznika, ki je bil žrtev nestrpnosti in diskriminacije. Druga dva odgovora sta se glasila:

»Vsega po malem.« in »Kadar sem sklepala, da oseba potrebuje mojo pomoč.«

19. Dijaki so pri 19. vprašanju navajali, kakšno je njihovo mnenje o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti. Ponujeni odgovori:

1. So povsem neupravičeni in se jih zavestno poskušam znebiti.
2. So večinsko napačni in raje počakam na potrditev, preden obsojam.
3. So velikokrat pravilni in zato mi morajo ljudje dokazati, da so izjema.
4. So večinsko/vedno pravilni.
5. Drugo

Odgovori so si v vrstnem redu od 1 do 4 torej sledili od najbolj do najmanj strpnega mišljenja.

Grafikon 24: Delež mnenj anketiranih srednješolcev o predsodkih (v %)

106 (48 %) anketiranih dijakov je izbralo odgovor 1, 95 (43 %) jih je izbralo odgovor 2, 9 (4 %) jih je izbralo odgovor 3, 4 (2 %) so izbrali odgovor 4 in 5 (2 %) jih je izbralo odgovor 5.

Kot odgovor 5 (*drugo*) so dijaki med drugim navedli:

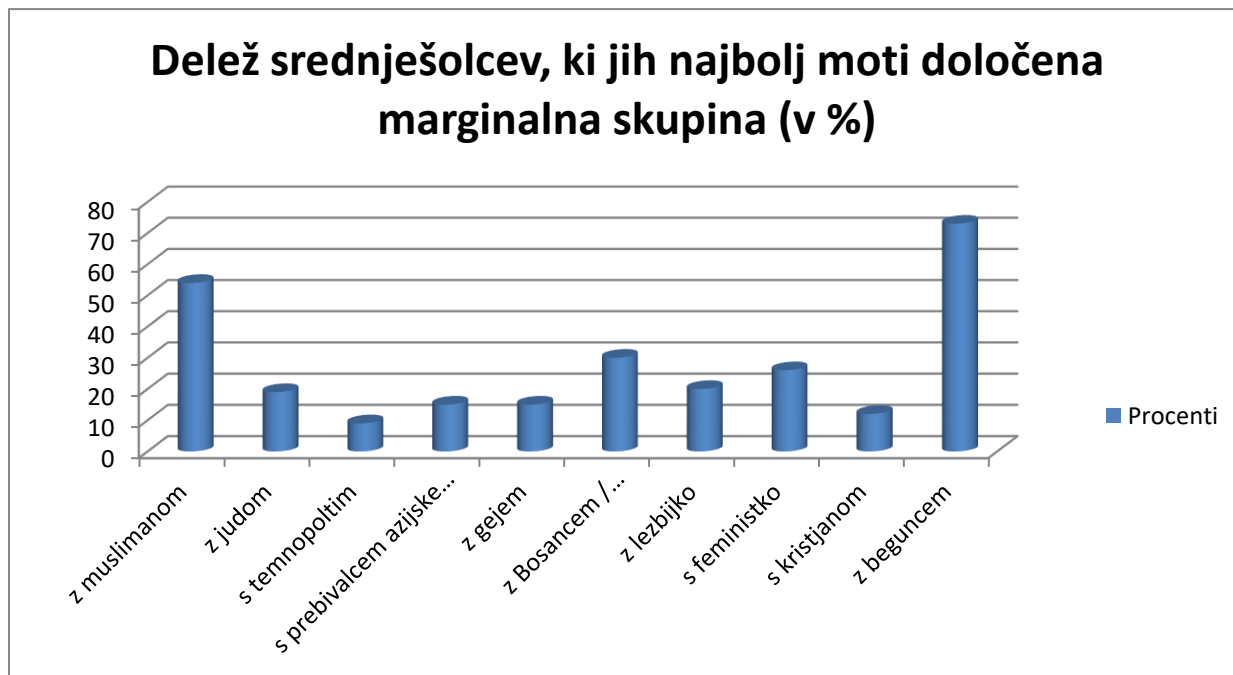
»Glede spola in seksualne usmerjenosti nimam pripomb. Veliko imam proti ljudem, ki so pripadniki muslimanov in imam zelo dobre razloge za to.«

»Rasa me ne moti, prav tako me ne motita vera ali seksualna usmerjenost, me pa moti, da pridejo ljudje iz drugih držav in živijo nekateri tudi že celo življenje v Sloveniji, pa še kar ne znajo govoriti slovensko, a imajo vseeno slovensko državljanstvo in službo, v kateri se govori slovensko. Ko hodim po cesti, večkrat slišim samo ljudi, ki govorijo bosansko ali albansko ...« (Citat je bil zaradi mnogih slovničnih in slogovnih napak preoblikovan, da je razumljiv.)

»Vsi smo ljudje, vsi smo "krvavi" pod kožo, zato mislim, da se človeka ne bi smelo soditi po rasi/veri/spolu/seksualni usmerjenosti/nacionalnosti, saj je pomemben človekov karakter in njegov odnos do drugih. Če bo ta človek strpen do drugih, bodo tudi oni do njega.«

20.) Dijakom sem podala naslednja navodila:

Vstopil/-a si na vlak, ki te bo v enem tednu pripeljal iz Lizbone v Moskvo. Potuješ v spalniku, ki si ga deliš še s tremi potniki. S katerimi tremi od naslednjih bi najmanj rad/-a potoval/-a? (obkljukaj 3)

Grafikon 25: Delež srednješolcev, ki jih najbolj moti določena marginalna skupina (v %)

151 (54 %) dijakov se je v svojih treh odgovorih odločilo za muslimana, 53 (19 %) za juda, 24 (9 %) za temnopoltega posameznika, 41 (15 %) za prebivalca azijske države, 43 (15 %) za geja, 85 (30 %) za Bosanca ali pripadnika drugega južnoslovenskega naroda, 57 (20 %) za lezbijko, 73 (26 %) za feministko, 34 (12 %) za kristjana in 205 (73 %) za begunca.

3.2.3 Relacije med posameznimi vprašanji

Korelacija med starostjo in predsodki

Za namene primerjave sem dijake razdelila v dve skupini glede na letnik, ki ga trenutno obiskujejo. Dijake 3. in 4. letnika sem umestila v skupino starejših srednješolcev, dijake 1. in 2. letnika pa v skupino mlajših srednješolcev.

3. in 16. vprašanje

Navodilo 16. vprašanja: Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 3. vprašanja, ki se je navezovalo na letnik, ki ga dijaki obiskujejo, in posledično na njihovo starost.

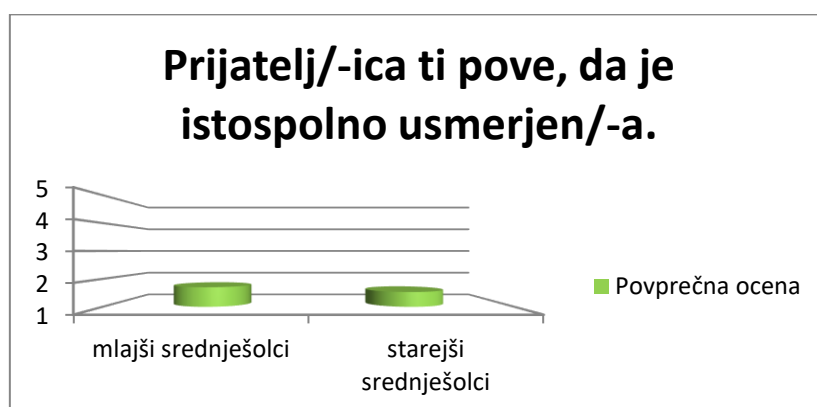
16. a)

Grafikon 26: Povprečna ocena scenarija 16 a glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 a dali mlajši srednješolci, je 1,64, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,7. Mlajši srednješolci so se pri scenariju 16 a izkazali za strpnejše za 0,06 ocene.

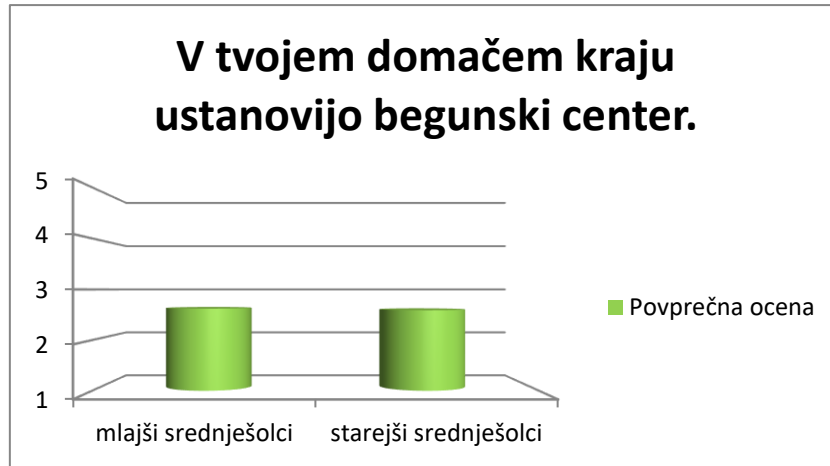
16. b)

Grafikon 27: Povprečna ocena scenarija 16 b glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 b dali mlajši srednješolci, je 1,7, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,53. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 b izkazali za strpnejše za 0,17 ocene.

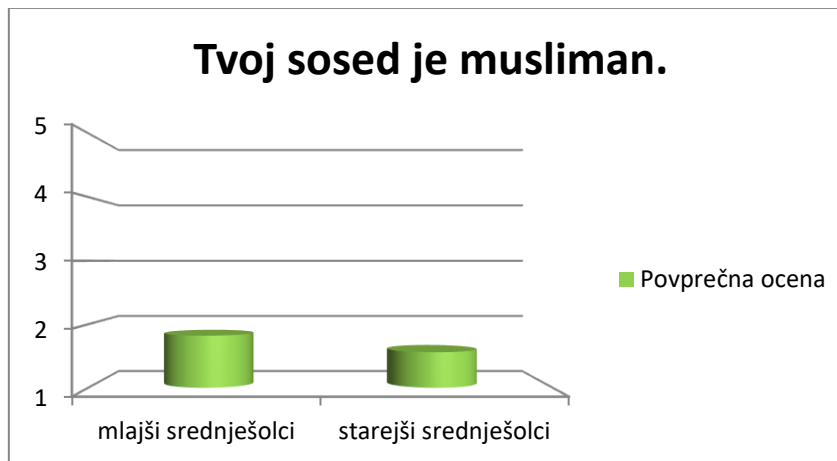
16. c)

Grafikon 28: Povprečna ocena scenarija 16 c glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 c dali mlajši srednješolci, je 2,62, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 2,59. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 c izkazali za strpnejše za 0,03 ocene.

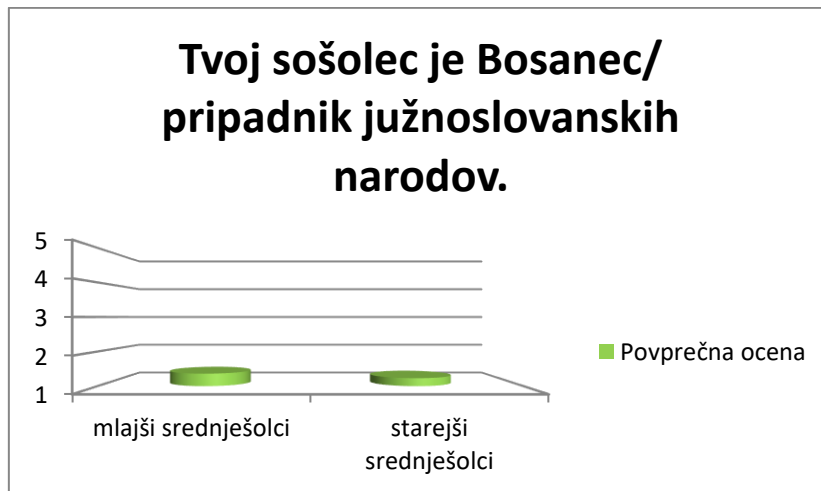
16. č)

Grafikon 29: Povprečna ocena scenarija 16 č glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 č dali mlajši srednješolci, je 1,82, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,56. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 č izkazali za strpnejše za 0,26 ocene.

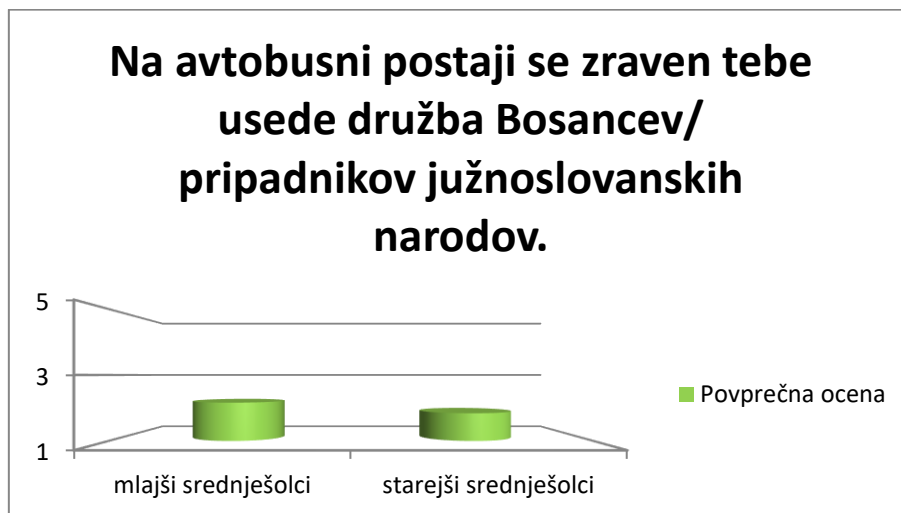
16. d)

Grafikon 40: Povprečna ocena scenarija 16 d glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 d dali mlajši srednješolci, je 1,36, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,23. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 d izkazali za strpnejše za 0,13 ocene.

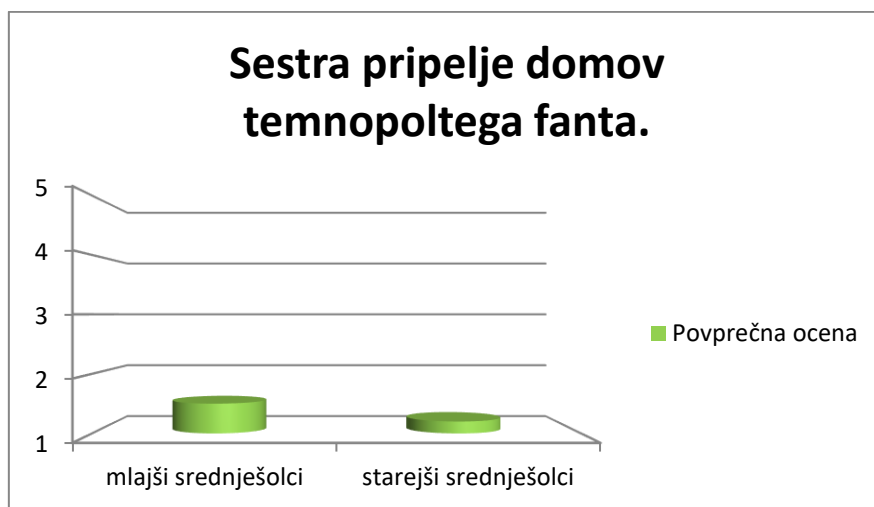
16. e)

Grafikon 30: Povprečna ocena scenarija 16 e glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 e dali mlajši srednješolci, je 2,16, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,84. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 e izkazali za strpnejše za 0,32 ocene.

16. f)

Grafikon 31: Povprečna ocena scenarija 16 f glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 f dali mlajši srednješolci, je 1,5, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,2. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 f izkazali za strpnejše za 0,3 ocene.

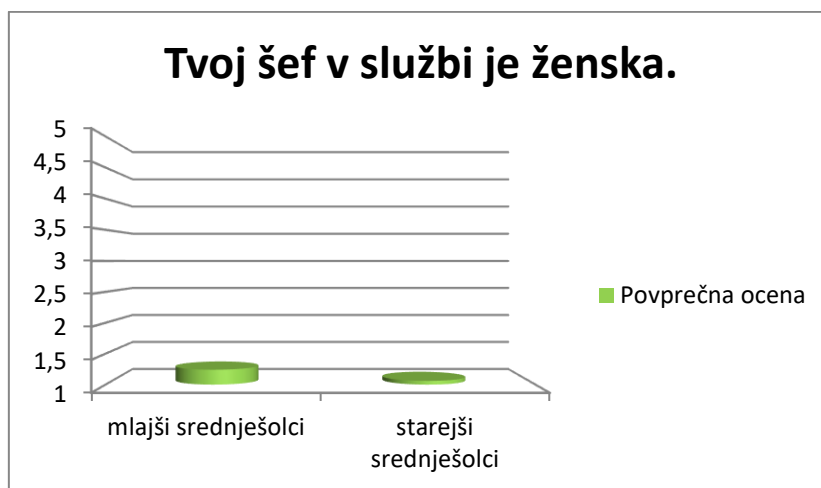
16. g)

Grafikon 32: Povprečna ocena scenarija 16 g glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 g dali mlajši srednješolci, je 1,2, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,06. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 g izkazali za strpnejše za 0,14 ocene.

16. h)

Grafikon 33: Povprečna ocena scenarija 16 h glede na starost srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 h dali mlajši srednješolci, je 1,24, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,06. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 h izkazali za strpnejše za 0,18 ocene.

16. i)

Grafikon 34: Povprečna ocena scenarija 16 i glede na starost srednješolcev

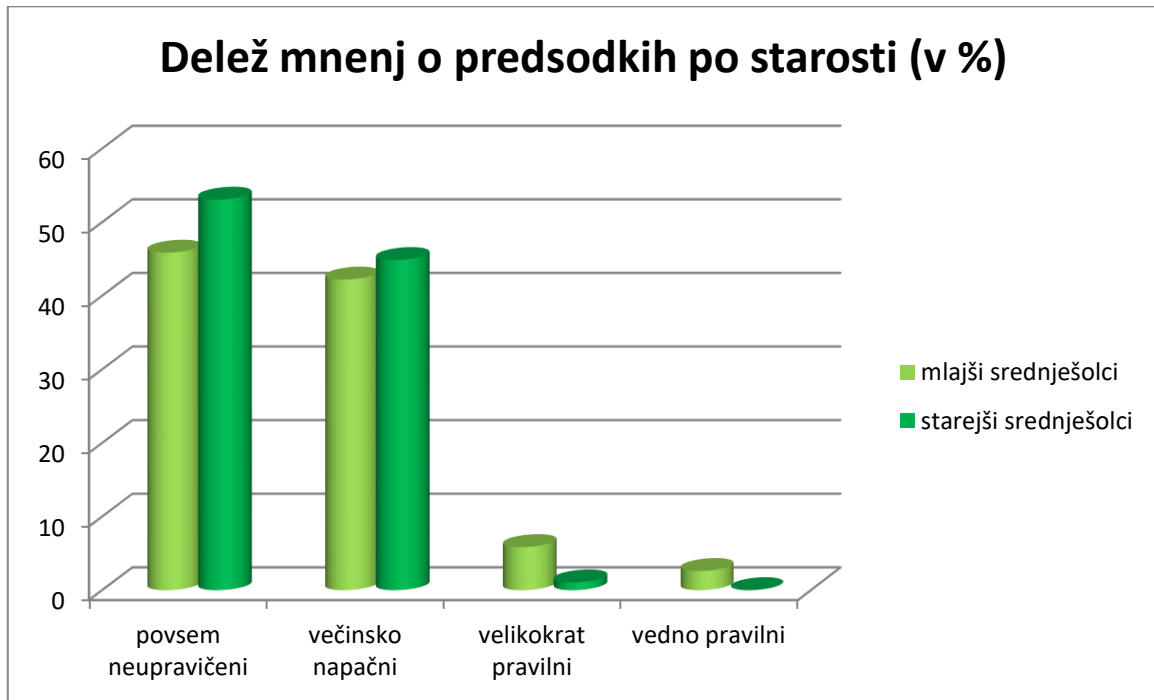
Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 i dali mlajši srednješolci, je 1,26, povprečna ocena starejših srednješolcev pa 1,13. Starejši srednješolci so se pri scenariju 16 i izkazali za strpnejše za 0,13 ocene.

Izmed desetih scenarijev 16. vprašanja so se za strpnejše izkazali starejši srednješolci, in sicer kar v 9 primerih.

3. in 19. vprašanje

Navodilo 19. vprašanja: Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti? Odgovori so si od 1 do 4 sledili od najbolj do najmanj strpnega mnenja.

Odgovore vprašanja 19 sem primerjala z odgovori vprašanja 3.

Grafikon 35: Delež mnenj o predsodkih po starosti anketirancev (v %)

Odgovor 1 je izbralo približno 45,85 % mlajših srednješolcev in 53,05 % starejših srednješolcev. Odgovor 2 je izbralo 42,2 % mlajših srednješolcev in 44,85 % starejših srednješolcev. Odgovor 3 je izbralo 5,85 % mlajših srednješolcev in 1,05 % starejših srednješolcev, odgovor 4 pa je izbralo 2,6 % mlajših srednješolcev in noben starejši srednješolec. Ker so si odgovori sledili po kritičnosti do lastnih predsodkov (1 = najbolj kritično mnenje, 4 = najmanj kritično mnenje), je iz rezultatov razvidno, da so starejši srednješolci bolj kritični do svojih lastnih predsodkov.

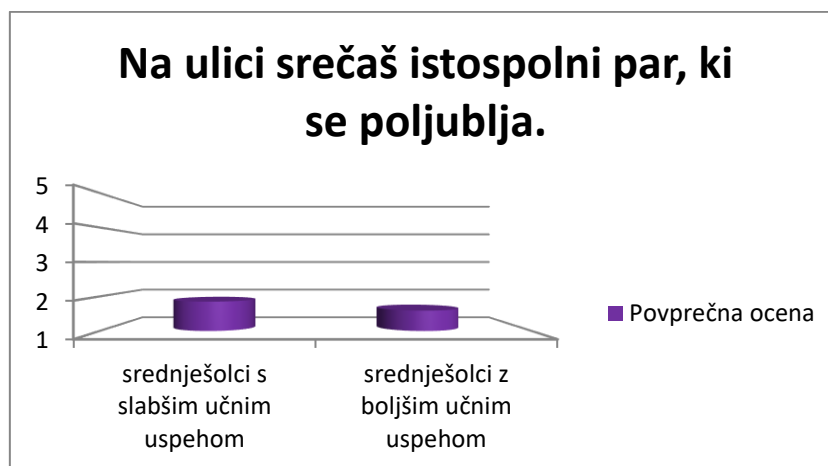
Korelacija med ucnim uspehom in predsodki

5. in 16. vprašanje

Navodilo 16. vprašanja: Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 5. vprašanja, ki se je navezovalo na učni uspeh, ki so ga dijaki dosegli v lanskem šolskem letu.

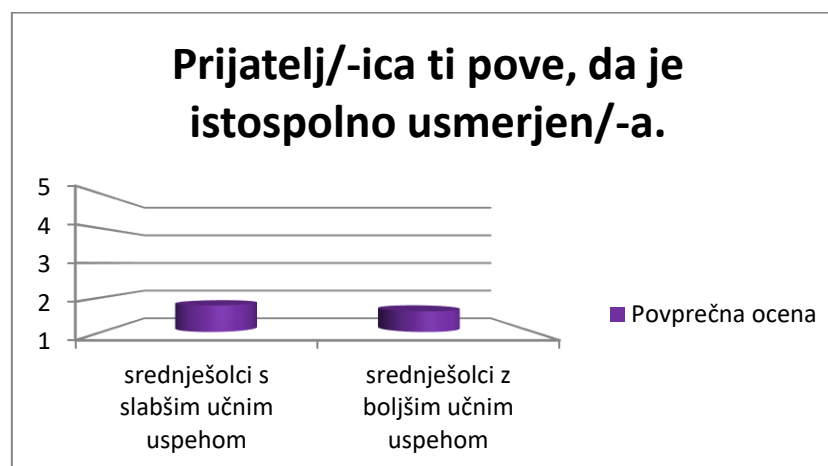
16. a)

Grafikon 47: Povprečna ocena scenarija 16 a glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 a dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,85, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,59. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 a izkazali za strpnejše za 0,26 ocene.

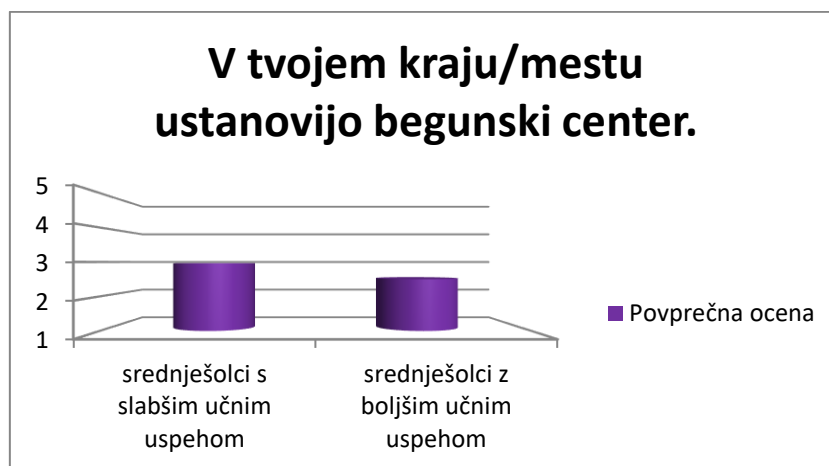
16. b)

Grafikon 48: Povprečna ocena scenarija 16 b glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 b dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,77, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,6. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 b izkazali za strpnejše za 0,17 ocene.

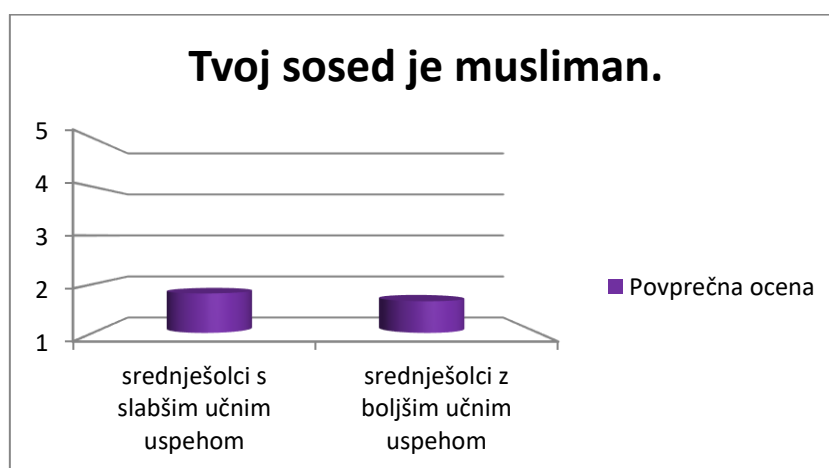
16. c)

Grafikon 36: Povprečna ocena scenarija 16 c glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 c dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 2,96, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 2,5. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 c izkazali za strpnejše za 0,46 ocene.

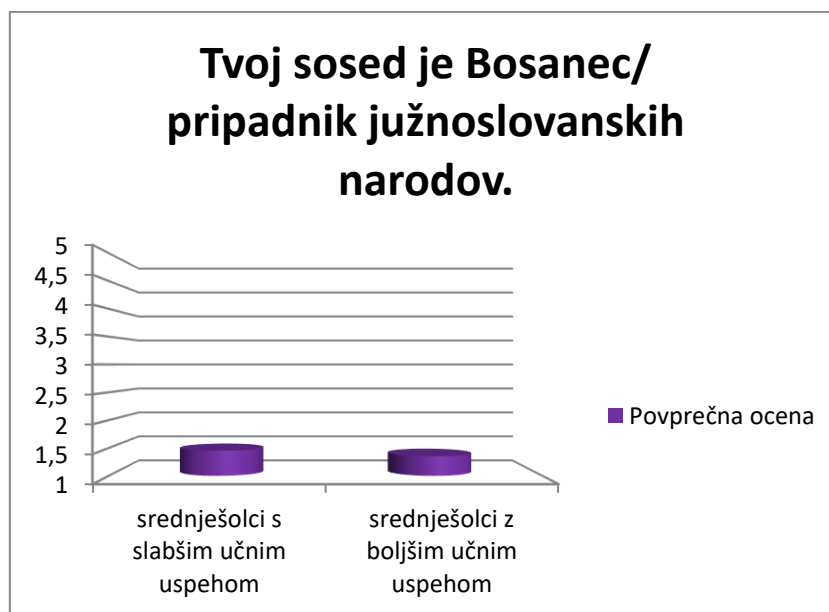
16. č)

Grafikon 50: Povprečna ocena scenarija 16 č glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 č dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,81, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,65. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 č izkazali za strpnejše za 0,16 ocene.

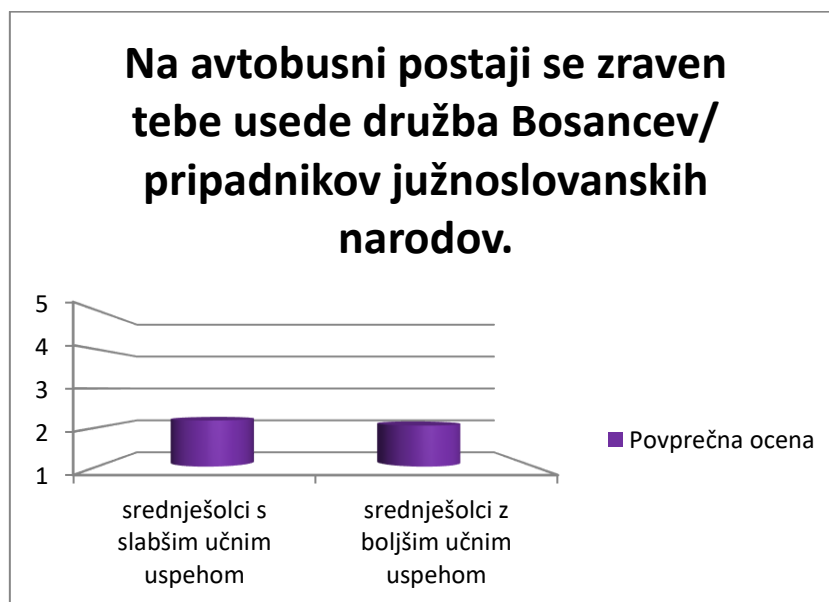
16. d)

Grafikon 51: Povprečna ocena scenarija 16 d glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 d dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,45, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,35. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 d izkazali za strpnejše za 0,1 ocene.

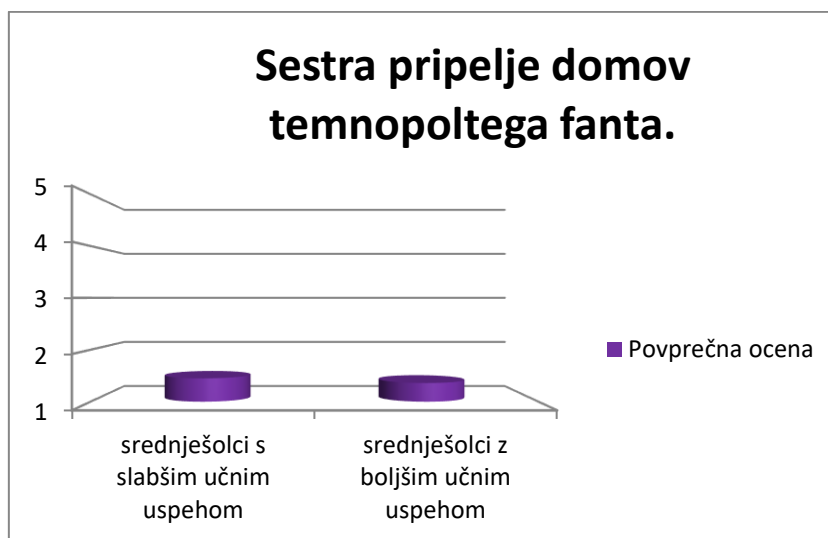
16. e)

Grafikon 37: Povprečna ocena scenarija 16 e glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 e dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 2,18, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 2,05. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 e izkazali za strpnejše za 0,13 ocene.

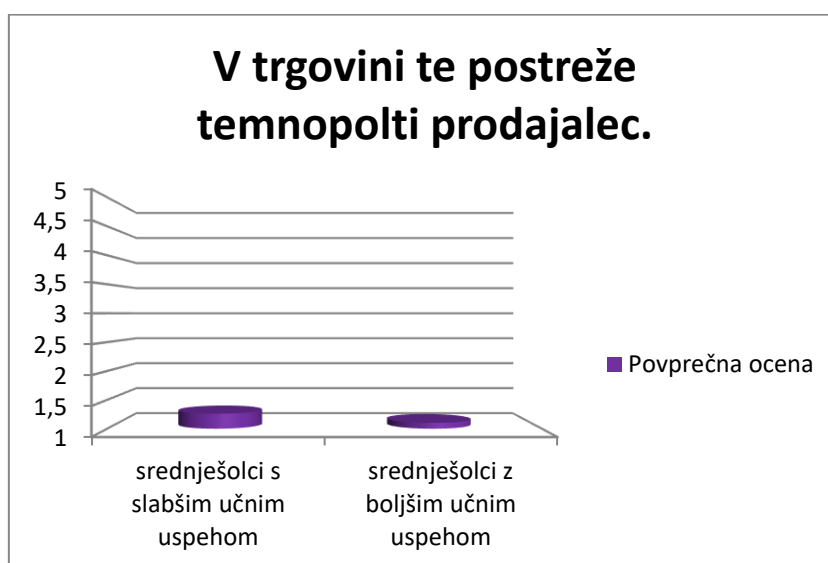
16. f)

Grafikon 53: Povprečna ocena scenarija 16 f glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 f dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,45, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,36. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 f izkazali za strpnejše za 0,09 ocene.

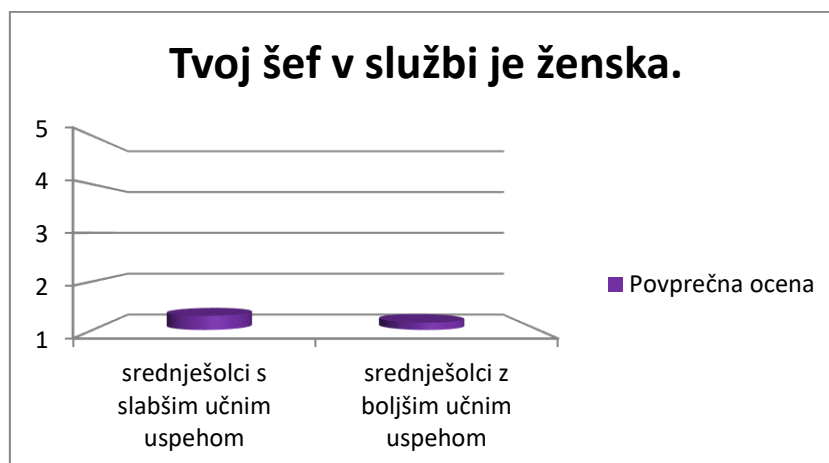
16. g)

Grafikon 38: Povprečna ocena scenarija 16 g glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 g dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,26, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,1. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 g izkazali za strpnejše za 0,16 ocene.

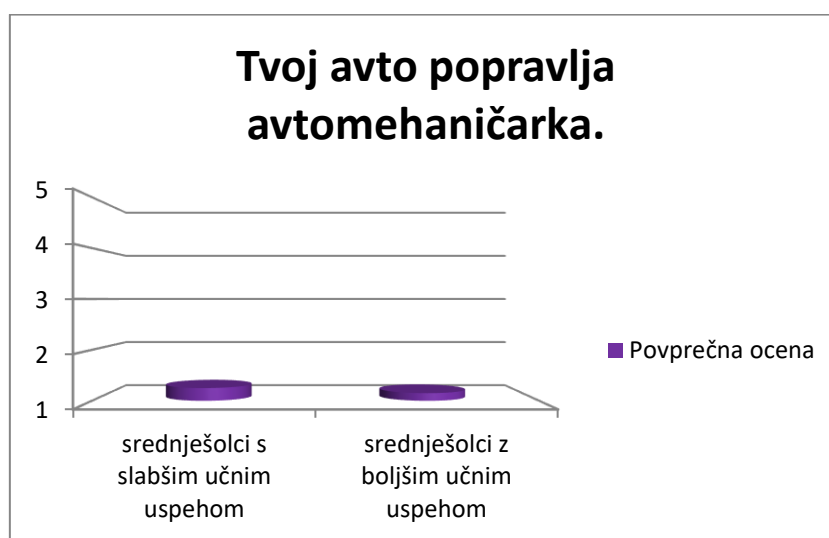
16. h)

Grafikon 55: Povprečna ocena scenarija 16 h glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 h dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,29, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,15. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 h izkazali za strpnejše za 0,14 ocene.

16. i)

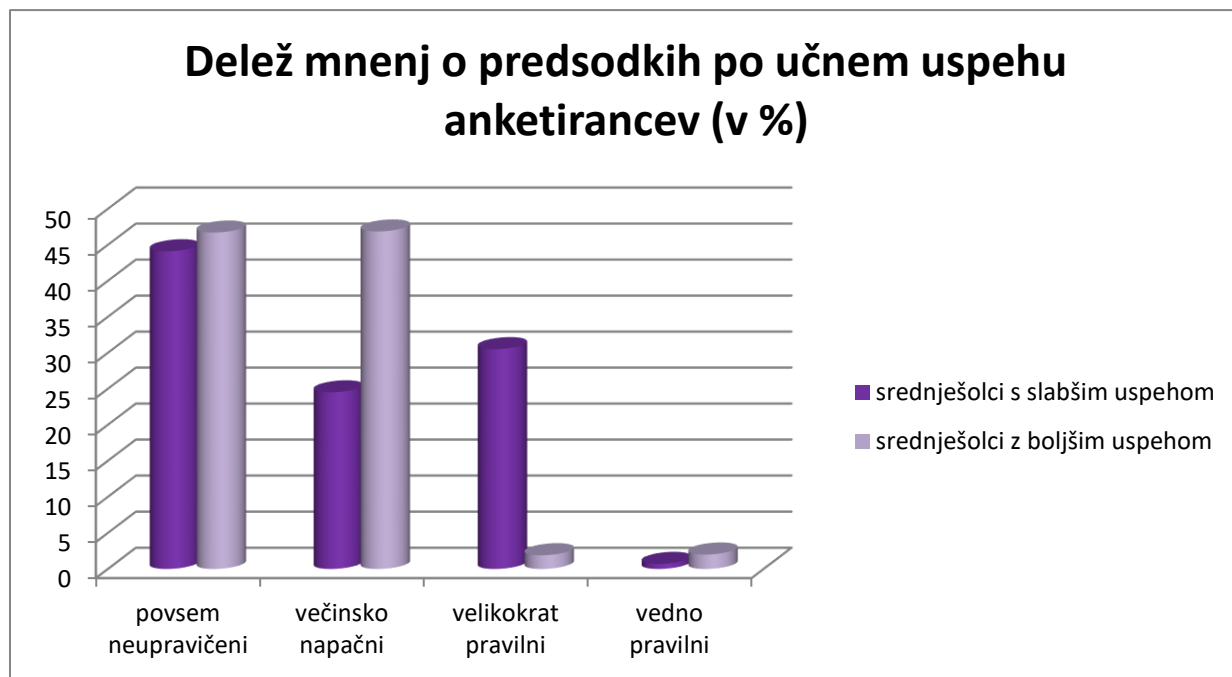
Grafikon 56: Povprečna ocena scenarija 16 i glede na učni uspeh srednješolcev

Povprečna ocena, ki so jo scenariju 16 i dali srednješolci s slabšim učnim uspehom, je 1,25, povprečna ocena srednješolcev z boljšim učnim uspehom pa 1,15. Srednješolci z boljšim učnim uspehom so se pri scenariju 16 i izkazali za strpnejše za 0,1 ocene.

5. in 19. vprašanje

Navodilo 19. vprašanja: Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti?

Odgovore na 19. vprašanje sem primerjala z odgovori 5. vprašanja.

Grafikon 57: Delež mnenj o predsodkih po učnem uspehu anketirancev (v %)

Za svoje mnenje o predsodkih je odgovor 1 izbralo približno 44,1 % srednješolcev s slabšim učnim uspehom in 46,85 % srednješolcev z boljšim učnim uspehom. Odgovor 2 je izbralo 24,5 % srednješolcev s slabšim učnim uspehom in 46,85 % srednješolcev z boljšim učnim uspehom. Odgovor 3 je izbralo 30,5 % srednješolcev s slabšim učnim uspehom in 1,9 % srednješolcev z boljšim učnim uspehom, odgovor 4 pa je izbralo 0,7 % srednješolcev s slabšim učnim uspehom in 2 % srednješolcev z boljšim učnim uspehom. Ker so si odgovori sledili po kritičnosti do svojih lastnih predsodkov (1 = najbolj kritično mnenje, 4 = najmanj kritično mnenje), je iz rezultatov razvidno, da so srednješolci z boljšim učnim uspehom bolj kritični do svojih lastnih predsodkov.

Korelacija med širino izobraževalnega programa in predsodki

4. in 16. vprašanje

Navodilo 16. vprašanja: Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 4. vprašanja, pri katerem so dijaki navedli izobraževalni program, ki ga obiskujejo.

1. Na ulici srečaš istospolni par, ki se poljublja.

2. Prijatelj/-ica ti pove, da je istospolno usmerjen/-a.
3. V tvojem kraju/mestu ustanovijo begunski center.
4. Tvoj sosed je musliman.
5. Tvoj sošolec je Bosanec/pripadnik južnoslovanskih narodov.
6. Na avtobusni postaji se zraven tebe usede družba Bosancev/pripadnikov južnoslovanskih narodov.
7. Sestra pripelje domov temnopoltega fanta.
8. V trgovini te postreže temnopolti prodajalec.
9. Tvoj šef v službi je ženska.
10. Tvoj avto popravlja avtomehničarka.

Tabela 1: Povprečna ocena scenarijev glede na izobraževalni program anketirancev

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
gimnazijski (splošna gimnazija)	1,6	1,5	2,5	1,7	1,3	2,0	1,3	1,1	1,2	1,2
gimnazijski (strokovna gimnazija)	1,6	1,4	2,3	1,3	1,3	2,1	1,2	1,1	1,0	1,0
strokovni (4-letni tehniški program)	1,7	1,7	2,7	1,7	1,3	2,0	1,3	1,1	1,1	1,2
poklicni (2- ali 3- letni program)	1,7	2,0	2,8	1,9	1,5	2,3	1,9	1,4	1,5	1,4

Kot je razvidno iz tabele, se povprečna ocena, ki so jo srednješolci različnih izobraževalnih smeri podali določenim scenarijem, razlikuje glede na posamezno smer izobraževalnega programa. Dijaki obeh gimnazijskih programov so praviloma strpnejši kot dijaki strokovnega in tehniškega programa. Najstrpnejši so dijaki strokovne gimnazije, najmanj strpni pa dijaki poklicnega izobraževalnega programa.

4. in 19. vprašanje

Navodilo 19. vprašanja: Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti?

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 4. vprašanja.

1. So povsem neupravičeni in se jih zavestno poskušam znebiti.
2. So večinsko napačni in raje počakam na potrditev, preden obsojam.
3. So velikokrat pravilni in zato mi morajo ljudje dokazati, da so izjema.
4. So večinsko/vedno pravilni.

Tabela 2: Povprečno mnenje o predsodkih glede na izobraževalni program anketirancev (v %)

	1	2	3	4
gimnazijski (splošna gimnazija)	48,5 %	47,5 %	2,0 %	1,0 %
gimnazijski (strokovna gimnazija)	47,1 %	41,2 %	0 %	0 %
strokovni (4-letni tehniški program)	51,9 %	42,0 %	1,2 %	3,7 %
poklicni (2- ali 3-letni program)	38,1 %	28,6 %	28,6 %	0 %

Povprečna ocena, ki so jo srednješolci izbrali, se razlikuje glede na posamezno smer izobraževalnega programa. Ponovno so se za najstrpnejše izkazali dijaki strokovne gimnazije, za najmanj strpne pa dijaki poklicne izobraževalne smeri.

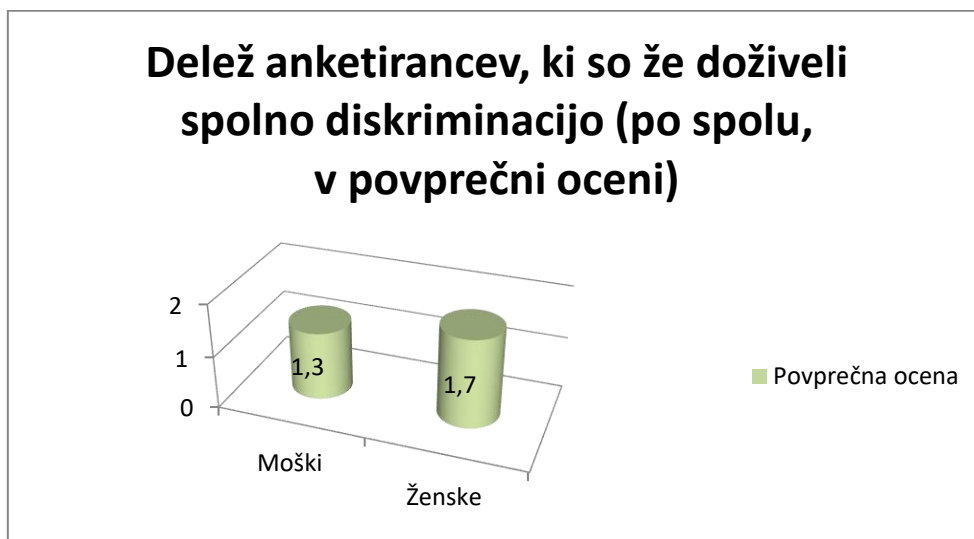
Korelacija med spolom in predsodki

1. in 14. vprašanje

Zanimal me je delež deklet (v primerjavi s fanti), ki so že bila žrtev spolne diskriminacije.

Navodila 16. vprašanja: Na lestvici oceni, kako pogosto je bila okolica aktivno nestrpna do tebe/te je diskriminirala na podlagi tvojega spola (seksistične izjave, nezaželene seksualne ali pokroviteljske opazke).

Ocena 1 je pomenila nikoli, ocena 5 pa redno.

Grafikon 58: Delež anketirancev, ki so že doživeli spolno diskriminacijo (po spolu, v povprečni oceni)

Povprečna ocena, ki so jo podale anketiranke, je v primerjavi s povprečno oceno anketirancev občutno višja. Diskriminacijo na podlagi spola torej občuti več srednješolk kot srednješolcev.

1. in 16. vprašanje

Navodilo 16. vprašanja: Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 1. vprašanja, pri katerem so dijaki navedli svoj spol.

1. Na ulici srečaš istospolni par, ki se poljublja.
2. Prijatelj/-ica ti pove, da je istospolno usmerjen/-a.
3. V tvojem kraju/mestu ustanovijo begunski center.
4. Tvoj sosed je musliman.
5. Tvoj sošolec je Bosanec/pripadnik južnoslovanskih narodov.
6. Na avtobusni postaji se zraven tebe usede družba Bosancev/pripadnikov južnoslovanskih narodov.

7. Sestra pripelje domov temnopoltega fanta.
8. V trgovini te postreže temnopolti prodajalec.
9. Tvoj šef v službi je ženska.
10. Tvoj avto popravlja avtomehničarka.

Tabela 3: Povprečna ocena scenarijev glede na spol anketirancev

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Moški	2,0	1,8	3,1	2,3	1,7	2,5	1,9	1,3	1,5	1,5
Ženske	1,6	1,6	2,5	1,6	1,3	2,0	1,3	1,1	1,1	1,1

Iz tabele je razvidno, da so anketiranke v vsakem izmed danih scenarijev pokazale več strpnosti kot anketiranci.

1. in 19. vprašanje

Navodilo 19. vprašanja: Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti?

Odgovore na 19. vprašanje sem primerjala z odgovori na 1. vprašanje.

1. So povsem neupravičeni in se jih zavestno poskušam znebiti.
2. So večinsko napačni in raje počakam na potrditev, preden obsojam.
3. So velikokrat pravilni in zato mi morajo ljudje dokazati, da so izjema.
4. So večinsko/vedno pravilni.

Tabela 4: Povprečno mnenje o predsodkih glede na spol anketirancev (v %)

	1	2	3	4
Moški	32,2 %	46,4 %	7,2 %	0 %
Ženske	51,1 %	42,6 %	4,7 %	2,1 %

Pri korelaciji med spolom in kritičnostjo mnenja o predsodkih se ne pojavi očiten vzorec. Največ deklet je namreč izbralo najstrpnejši odgovor, a jih je hkrati največ izbralo tudi najbolj nestrpen odgovor.

Korelacija med krajem odraščanja in predsodki

6. in 16. vprašanje

Navodilo 16. vprašanja: Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

Odgovore na 16. vprašanje sem primerjala z odgovori 6. vprašanja, ki se je navezovalo na to, kje so dijaki odraščali – v mestu ali na podeželju.

1. Na ulici srečaš istospolni par, ki se poljublja.
2. Prijatelj/-ica ti pove, da je istospolno usmerjen/-a.
3. V tvojem kraju/mestu ustanovijo begunski center.
4. Tvoj sosed je musliman.
5. Tvoj sošolec je Bosanec/pripadnik južnoslovanskih narodov.
6. Na avtobusni postaji se zraven tebe usede družba Bosancev/pripadnikov južnoslovanskih narodov.
7. Sestra pripelje domov temnopoltega fanta.
8. V trgovini te postreže temnopolti prodajalec.
9. Tvoj šef v službi je ženska.
10. Tvoj avto popravlja avtomehničarka.

Tabela 5: Povprečna ocena scenarijev glede na kraj odraščanja anketirancev

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Srednješolci, ki so odraščali v mestu.	1,7	1,6	2,5	1,6	1,3	1,8	1,3	1,1	1,2	1,2
Srednješolci, ki so odraščali na podeželju.	1,7	1,6	2,6	1,7	1,3	2,2	1,4	1,2	1,2	1,2

Srednješolci, ki so odraščali v mestu, so se za strpnejše izkazali pri scenarijih 3, 4, 6, 7 in 8, v drugih primerih so bili rezultati izenačeni.

6. in 19. vprašanje

Navodilo 19. vprašanja: Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti?

Odgovore na 19. vprašanje sem primerjala z odgovori 6. vprašanja.

1. So povsem neupravičeni in se jih zavestno poskušam znebiti.
2. So večinsko napačni in raje počakam na potrditev, preden obsojam.
3. So velikokrat pravilni in zato mi morajo ljudje dokazati, da so izjema.
4. So večinsko/vedno pravilni.

Tabela 6: Povprečno mnenje o predsodkih glede na kraj odraščanja anketirancev (v %)

	1	2	3	4
Srednješolci, ki so odraščali v mestu.	54,8 %	37,0 %	2,7 %	2,7 %
Srednješolci, ki so odraščali na podeželju.	45,5 %	46,2 %	4,8 %	1,4 %

Srednješolci, ki so odraščali v mestu, so imeli praviloma bolj kritično mnenje o predsodkih in so se tako izkazali za strpnejše.

4 Diskusija

4.1 Potrditev/ovržba hipotez

OSNOVNI HIPOTEZI

Hipoteza 1: *Večina anketiranih mladostnikov iz celjskih srednjih šol meni, da nestrpnost in predsodki med mladimi obstajajo.*

S to hipotezo sem želela ugotoviti, v kolikšni meri se srednješolci v Celju srečujejo s predsodki in nestrpnostjo v vsakdanjem življenju. To lahko namreč drastično vpliva na njihovo dojetanje predsodkov – če so z določenimi predsodki redno v stiku, jih lahko na primer začnejo podzavestno normalizirati ali moralno upravičevati. Hkrati so mi različna mnenja pomagala predsodke razumeti veliko objektivneje.

Postavljeno hipotezo sem poskušala potrditi ali ovreči s pomočjo petstopenjske ocenjevalne lestvice, s katero sem preverjala, kako pogosto so bili dijaki priča oziroma žrtev nestrpnih opazk zaradi rase, spola, spolne usmerjenosti, vere ali nacionalne pripadnosti. Zanimalo me je tudi, ali so se dijaki že kdaj zavzeli za koga, ki je bil žrtev nestrpnosti.

Kot je razvidno iz odgovorov na 11. vprašanje, se večina dijakov z različnimi vrstami nestrpnosti srečuje redko, vzorec se spremeni le pri nestrpnosti do spolne usmerjenosti, s katero se večina dijakov srečuje občasno. Približno 4 % anketirancev se z nestrpnostjo različnih oblik srečuje redno, približno 16 % pa pogosto. Največ anketirancev je redno ali pogosto priča izražanju predsodkov do drugačne spolne usmerjenosti (7 in 22 %), kar pomeni, da so ti predsodki na žalost zelo razširjeni. Ker je na anketo odgovarjalo 16 % srednješolcev, ki niso heteroseksualno usmerjeni, bi ta procent lahko predstavljal ljudi, ki se s takšno nestrpnostjo srečujejo že sami in so zato nanjo pozornejši (kot v omenjenem primeru analogije učilnice).

Odgovori na 14. vprašanje dokazujejo, da večina anketirancev na srečo še ni izkusila nestrpnosti na lastni koži, čeprav največji problem predstavljata 2 % anketirancev, ki so na to vprašanje odgovorili z *redno* ali *pogosto*. Še posebej izstopa 12 % anketirancev, ki so izjavili, da pogosto doživljajo rasno nestrpnost. Razlog za to je najverjetneje majhna multikulturalnost v Sloveniji, ki se izraža tudi v tem, da ljudje zelo hitro opazijo vizualno drugačnost, kakršna je druga barva kože.

Majhen procent dijakov, ki so že bili žrtev nestrpnosti in diskriminacije, me je seveda izjemno razveselil, hkrati pa si ne morem pomagati, da ne bi bila do rezultatov tudi skeptična. Možno je namreč, da se dijaki, ki doživljajo nestrpnost na lastni koži, tega niti ne zavedajo, sama pa v anketi razen splošnih trditev nisem posebej podajala točnih situacij, v katerih bi se dijaki lahko našli. Tako sem se odločila zaradi množice situacij, ki bi jih lahko nezavedno izključila, če bi navajala le nekatere. Razmišljanje anketirancev bi s podajanjem primerov lahko namreč omejila le na podobne primere, kot sem jih podala sama. Različnih vrst nestrpnosti je ogromno in anketirancem sem želela dati priložnost, da se preko asociacij na nestrpnost spomnijo tistih, ki so jih doživeli sami. Seveda pa sem z odločitvijo, da splošnih oznak ne definiram natančneje, potencialno povzročila, da so anketiranci kakšno situacijo, ki se jim je že zgodila, spregledali. Dopuščam torej, da je v resnici delež srednješolcev, ki so že bili žrtev nestrpnosti, nekoliko večji.

Dodaten dokaz, da se mladi z nestrpnostjo srečujejo, so rezultati 17. vprašanja, saj je 71 % anketirancev izjavilo, da se s situacijo javne nestrpnosti niso le srečali, ampak so vanjo tudi posegli in se zavzeli za posameznike marginalnih skupin. Rezultati tega vprašanja so zelo razveseljujoči, saj kažejo, da velik delež srednješolcev premore dovolj empatije za pomoč predstavnikom marginalnih skupin v stiski.

Dijake sem o nestrpnosti povprašala na tak način (in ne z njihovimi odzivi na določene situacije – kar na primer ocenjujeta vprašanji 16 in 20), ker so ocene družbe pogosto veliko objektivnejše in manj olepšane kot ocene samega sebe.

Kot je razvidno iz rezultatov, so anketiranci v veliki večini že bili priča ali žrtev aktivne nestrpnosti in izražanja predsodkov, zato **hipotezo 1 potrjujem.**

Hipoteza 2: *Aktivno izražanje nestrpnosti in količina predsodkov se od posameznika do posameznika spreminjata na podlagi določenih spremenljivk.*

Hipotezo sem zastavila v upanju, da mi bo uspelo do neke mere začrtati splošne dejavnike, ki vplivajo na količino in moč predsodkov pri posamezniku. Če namreč stremimo k zmanjševanju predsodkov, moramo razumeti, katere okoliščine jih večajo/zmanjšujejo in katere skupine v družbi so najbolj problematične (imajo največ predsodkov.).

Postavljeno hipotezo sem poskušala potrditi ali ovreči s pomočjo petstopenjske ocenjevalne lestvice, s katero sem preverjala, kako pogosto so bili dijaki priča oziroma žrtev nestrpnih opazk zaradi rase, spola, spolne usmerjenosti, vere ali nacionalne pripadnosti. Zanimalo me je tudi, ali so se dijaki že kdaj zavzeli za koga, ki je bil žrtev nestrpnosti.

Hkrati me je zanimalo, do katerih marginalnih skupin so anketiranci najbolj nestrpni. Rezultati vprašanj, kot sta bili 16. in 20., so brez dvoma potrdili, da so srednješolci najbolj nestrpni do beguncev. Zelo velik delež negativnih odgovorov so prejeli tudi muslimani, kar spet kaže na isti vzorec. Po mojem predvidevanju gre za zelo jasen prikaz predsodkov, ki jih okolica s svojim delovanjem sprejema in celo spodbuja. Medtem ko so namreč rasni ali spolni predsodki v naši državi dojemani kot zelo nemoralni, se pri predsodkih do beguncev kaže veliko večji razkol med državljani, kar takšne predsodke navidezno moralno upravičuje. Strah, ki je osnova za predsodke, dodaja tudi množična medijska pozornost omenjeni begunski problematiki in mladi se takšnih pogledov navzamejo v javnosti in doma. Pogostost teh predsodkov je torej brez dvoma najbolj razširjena, aktualna in kritična.

Kot kažejo rezultati izbranih korelacij, se pogosto pojavljajo določeni vzorci, ki lahko do neke mere predvidijo, kako močne predsodke ima posameznik. Sama sem preverjala precej splošne in ne zelo poglobljene pokazatelje osebnih prepričanj, saj je te najlažje statistično obravnavati in prikazati. Tako sem na primer iskala razliko med starejšimi in mlajšimi, uspešnejšimi in manj uspešnimi, mestnimi in podeželskimi srednješolci, med dekleti in fanti ter med srednješolci v daljšem/področno širšem izobraževalnem programu in krajšem/področno ožjem izobraževalnem programu. Ker so se vzorci pojavili, a pogosto niso bili drastično očitni, **hipotezo 2 delno potrjujem.**

POMOŽNE HIPOTEZE

Hipoteza 3: *Starejši srednješolci imajo manj predsodkov kot mlajši srednješolci.*

Hipotezo sem postavila zaradi predvidevanja, da izobrazba zmanjšuje predsodke. Najlažje je predsodek namreč ozavestiti, ko se zavemo njegove napačnosti. In to je najlažje doseči s spoznavanjem druge kulture, do katere imamo predsodke. Če se srednješolec tako izobražuje že dlje (3., 4. letnik), je po mojem predvidevanju z učnim načrtom že spoznal več različnih kultur in se hkrati bolje podučil o negativnih posledicah nestrpnosti.

V svojih predvidevanjih dopuščam tudi drug vzrok za zmanjšanje predsodkov z odraščanjem: srednješolci se z mentalnim in čustvenim zorenjem v puberteti bolje seznanijo z družbenimi normami, ki predsodke v veliki večini dojemajo kot nemoralne. Tako bi lahko zavestno imeli manj predsodkov, ker ti niso sprejeti v družbi. To predvidevanje je potrdilo predvsem 19. vprašanje, s katerim sem anketirance vprašala o njihovem mnenju o predsodkih. Ta mnenja so namreč zagotovo v veliki meri odvisna od njihovega zavedanja družbenih norm.

Rezultati 16. vprašanja v korelaciji s 3. vprašanjem kažejo, da so starejši srednješolci strpnejši v devetih od desetih danih situacijah. Edina situacija, ki so jo označili kot bolj motečo v primerjavi z mlajšimi srednješolci, je javno poljubljanje homoseksualnega para. Hipotezo lahko v primeru 16. vprašanja torej potrdim, čeprav so bile razlike med starejšimi in mlajšimi srednješolci pogosto precej majhne, zato dopuščam možnost naključja.

Rezultati 19. vprašanja bolj prepričljivo sledijo vzorcu, ki ga narekuje hipoteza, kot rezultati 16. vprašanja. Na vprašanje, kaj menijo o predsodkih, je bolj samokritičen in strpnejši odgovor izbralo opazno več starejših kot mlajših srednješolcev. Še očitnejši pa je višji procent mlajših srednješolcev v primerjavi s starejšimi srednješolci pri izbiri manj strpnih odgovorov, kot sta odgovora 3 in 4.

Hipotezo 3 delno potrjujem, a menim, da drži predvsem zaradi večjega zavedanja družbenih norm z odraščanjem in ne nujno zaradi daljšega izobraževanja.

Hipoteza 4: *Dijaki z boljšim učnim uspehom imajo manj predsodkov kot tisti s slabšim učnim uspehom.*

Hipotezo sem postavila na podlagi predvidevanja, da boljši učni uspeh pogosto nakazuje večjo razgledanost, samokritičnost in željo po znanju. To bi lahko vplivalo na znanje, ki ga imajo dijaki o drugih kulturah in posledično zmanjševalo količino predsodkov pri omenjenih dijakih.

Rezultati 16. vprašanja v korelaciji s 5. vprašanjem kažejo, da so srednješolci z boljšim učnim uspehom strpnejši v vseh desetih danih situacijah. Vzrokov za takšne rezultate seveda ne poznam, a še vedno stojim za začetnim predvidevanjem o vzrokih.

Rezultati 19. vprašanja v korelaciji s 5. vprašanjem kažejo, da so srednješolci z boljšim učnim uspehom hkrati tudi kritičnejši do svojih lastnih predsodkov, saj je več anketirancev z boljšim učnim uspehom izbralo odgovora 1 in 2.

Hipotezo 4 potrjujem, saj so rezultati pokazali, da imajo srednješolci z boljšim učnim uspehom manj predsodkov in so do svojih lastnih predsodkov kritičnejši.

Hipoteza 5: *Dijaki v daljšem ali področno širšem programu imajo manj predsodkov kot tisti v krajšem ali področno ožjem programu.*

Hipotezo sem postavila na podlagi teorije, da boljša izobraženost in poznavanje tujih kultur zmanjšujeta predsodke. Ker gimnazijski program zajema več splošne izobrazbe, sem torej sklepala, da bodo dijaki teh šol vedeli več o tujih kulturah in marginalnih skupinah in bodo zato do njih strpnejši.

Vzorec dijakov, ki so mojo anketo reševali, je večinoma zajemal srednješolce, ki obiskujejo gimnazije, kar vpliva na rezultate dijakov strokovnih in poklicnih smeri, ki so posledično manj zastopani in zato manj zanesljivi.

Rezultati 16.vprašanja v korelaciji s 4. vprašanjem kažejo, da so dijaki strokovne gimnazije najstrpnejši v sedmih od desetih primerov, v še dveh primerih pa si to mesto delijo z dijaki splošne gimnazije in strokovnega izobraževalnega programa. Drugi najstrpnejši so dijaki splošne gimnazije, sledijo jim dijaki strokovnega izobraževalnega programa, najmanj strpni pa so dijaki poklicnega izobraževalnega programa.

Rezultati 19. vprašanja v korelaciji s 4. vprašanjem spet brez vsakega dvoma kažejo na to, da so dijaki strokovne gimnazije do svojih predsodkov najbolj kritični, najmanj pa so do njih kritični dijaki poklicnega izobraževalnega programa.

Povprečje dijakov obeh gimnazijskih smeri v primerjavi s povprečjem dijakov strokovnega in poklicnega izobraževalnega programa torej potrjuje mojo hipotezo, vendar je razmerje med rezultati splošne in strokovne gimnazije tisto, ki moje sklepanje ovrže. Strokovna gimnazija je namreč področno ožja in bolj usmerjena kot splošna gimnazija. Očitno splošna izobrazba ne nujno povečuje razumevanja drugačnosti v vseh primerih.

Moje novo predvidevanje tako temelji na razlagi, da so dijaki strokovne gimnazije zaradi pogostejše nacionalne raznolikosti na šoli vsakodnevno v stiku z dijaki iz drugih kultur in jih zato bolj sprejemajo.

Hipotezo 5 delno potrjujem.

Hipoteza 6: Dekleta imajo manj predsodkov kot fantje.

Hipotezo sem postavila, saj sem predvidevala, da so posamezniki, ki se z diskriminacijo in predsodki pogosto spopadajo, strpnejši do drugačnosti diskriminiranih skupin. Ker je anketo izpolnilo zelo malo število ostalih marginalnih skupin ali skupin, ki so pogosto žrtev nestrpnosti, sem svoje predvidevanje poskušala potrditi s primerjavo odgovorov anketirank in anketirancev.

Razmerje deklet in fantov, ki so odgovarjali na mojo anketo, je bilo zelo neenakomerno (82 % deklet in 18 % fantov). Takšni rezultati so bili pričakovani, saj je na mojo anketo odgovorilo več gimnazijcev, med katerimi praviloma prevladujejo dekleta. Hkrati so anketni vprašalnik med drugimi reševali dijaki poklicnega programa (frizerska izobraževalna smer), kjer je deklet drastično več. Iz razmerja med količino deklet in fantov, ki so rešili mojo anketo, gre torej sklepati, da je izmed vseh dijakov poklicnih programov, ki so anketo prejeli, mojo anketo rešilo največ dijakov (oziroma dijakinj) frizerske smeri. Zaradi omenjenega nesorazmerja bi znali biti rezultati primerjave med dekleti in fanti malce manj zanesljivi.

Rezultati 14. vprašanja v korelaciji s 1. vprašanjem potrjujejo, da se dekleta z diskriminacijo in nestrpnostjo na podlagi spola srečujejo pogosteje kot fantje.

Rezultati 16. vprašanja v korelaciji s 1. vprašanjem kažejo, da so anketiranke v vseh desetih teoretičnih situacijah strpnejše kot anketiranci. Razlike med opazovanima skupinama so tu največje v celotni raziskovalni nalogi, kar kaže na zelo očiten vzorec.

Za razliko od 16. vprašanja pa rezultati 19. vprašanja v korelaciji s 1. vprašanjem ne tvorijo očitnega vzorca. Več anketirank je sicer izbralo najstrpnejši odgovor, a jih je hkrati več izbralo tudi najmanj strpen odgovor. Mnenje o predsodkih se med dekleti in fanti po pridobljenih rezultatih ne razlikuje na način, kot ga predvideva moja hipoteza.

Ker je razlika med spolno diskriminacijo, katere žrtev so dekleta, v primerjavi s fanti sorazmerno majhna, k razlagi hipoteze dodajam predvidevanje, da na količino predsodkov vpliva tudi spolno usmerjena sekundarna socializacija. Dekleta se namreč v otroštvu pogosteje spodbuja k nežnemu in miroljubnemu obnašanju, pri fantih pa se pogosteje podpirajo agresivno vedenje in definirana mnenja. To bi torej lahko vplivalo na večji razvoj predsodkov in nestrpnosti pri fantih kot pri dekletih.

Ker je vzorec rezultatov 16. vprašanja tako očiten, **hipotezo 6 potrjujem.**

Hipoteza 7: *Srednješolci, ki obiskujejo celjske srednje šole, ampak živijo na vasi/v kraju, imajo manj predsodkov kot tisti, ki živijo v Celju ali katerem drugem mestu.*

Hipotezo sem postavila na podlagi predvidevanja, da so bili dijaki, ki so odraščali v mestu, zaradi mestnega okolja celo otroštvo bolj izpostavljeni raznolikim družbenim skupinam in drugim kulturam in jih zato bolje poznajo in sprejemajo kot tisti, ki so odraščali na podeželju.

Rezultati 16. vprašanja v korelaciji s 6. vprašanjem kažejo, da so srednješolci, ki so odraščali v mestu, strpnejši v petih od desetih teoretičnih scenarijev, v ostalih petih scenarijih pa se povprečna ocena med tema dvema skupinama ne razlikuje. Najočitnejša je razlika pri scenariju 6: Na avtobusni postaji se zraven tebe usede družba Bosancev/pripadnikov južnoslovanskih narodov. Ker je Celje značilno po precej visokem procentu prebivalcev, ki so Bosanci ali pripadniki drugih južnoslovanskih narodov, je takšen rezultat povsem smiseln. Dijaki, ki so v otroštvu poznali pripadnike te skupine, jih veliko bolje poznajo kot posameznike in ne kot stereotipne karikature, zato so do njih manj nestrpni.

Rezultati 19. vprašanja v korelaciji s 6. vprašanjem kažejo, da so srednješolci, ki so odraščali v mestu, pogosto bolj kritični do predsodkov kot tisti, ki so odraščali na podeželju. Mislim, da lahko v tem primeru vzrok iščemo v multikulturalnosti mest, ki mestnim dijakom pomaga, da bolje razumejo drugačnost.

Hipotezo 7 potrjujem.

5 Zaključek

Že za zavedanje in pomnjenje sveta okoli nas se ljudje v najosnovnejši obliki poslužujemo urejanja podatkov v skupine. Takšno početje ni le neizbežno, ampak je tudi evolucijsko ključno. Urejanje podatkov nam namreč ne omogoča le učinkovitejšega pomnjenja ali premisleka pred reakcijo, pač pa nam zagotavlja za preživetje nujno potrebno predvidevanje. Sklepanje o opazovanem na podlagi podobnih spominov ali dogodkov nam omogoča, da pričakujemo nevarnost.

Nič čudnega torej, da poskušamo svet okoli nas v teoriji tako poenostaviti, da bi ga lahko uredili v sistematične in lahko razumljive sisteme. Vendar pa je večina obstoječih sistemov napačnih ali pa polnih izjem, ker je tudi večina obstoječih stvari in bitij zapletenih bolj, kot si želimo priznati. Rek, da izjema potrjuje pravilo, drži le za naše, človeško pravilo – ohlapen in približen pripomoček, ki nam daje pomirjujoč občutek, da so stvari veliko bolj razložljive, kot v resnici so.

Ker isti nagon, ki je v prazgodovini človeku pomenil prepoznavanje prijatelja in sovražnika ali konkurenta, obstaja še danes, je neizbežno, da se vedno delimo na oznaki »mi« in »oni«. Hkrati o vsakem pripadniku »onih« že na podlagi prvih opazovanih lastnosti sklepamo tudi o ostalih lastnostih, ki jih z opazovanimi podzavestno povezujemo.

Takšni sklepi so torej povsem normalni, ker je pravilo z izjemami še vedno boljše kot odsotnost vsakega pravila, dokler se zavedamo možnosti, da je bil naš prvi vtis morda napačen. Ko pa pride do predsodkov in nestrpnosti, se stvari malce zapletejo. Sklepanje o človekovi osebnosti na podlagi njegove rase, spolne usmerjenosti, spola, nacionalnosti, verstva in podobno je področje skoraj samih »izjem« in hkrati področje, kjer takšno posploševanje najhitreje pripelje do neutemeljene nestrpnosti med »nami« in »njimi«, osnovane na podlagi enkratnih izkušenj in prej obstoječih družbenih stereotipov.

Moj namen je bil raziskati, v kolikšni meri so predsodki med srednješolci v Celju prisotni. Rezultati so me v večini primerov pozitivno presenetili, čeprav je situacija še vedno daleč od idealne. Velika večina celjskih srednješolcev namreč trdi, da se s predsodki srečuje največ občasno. Hkrati sem želela poiskati vzorce, ki bi razložili večjo količino predsodkov pri nekaterih posameznikih v primerjavi z drugimi. Z rezultati ankete lahko sedaj potrdim predvidevanje, da na predsodke pozitivno vplivajo vsakodnevni stiki z drugačnostjo, zavedanje družbenih norm in strpnosti, vzgajanje v miroljubnem duhu in dobra izobrazba.

Vprašani, katera od naštetih metod je najučinkovitejša in kako bi jo bilo najbolje uvesti v življenje mladostnikov, ostajata odprti za nadaljnje raziskave.

Z novo pridobljenim znanjem želim še enkrat (in tokrat še bolj utemeljeno) poudariti, kako pomembna je vzgoja v strpnosti in koliko manevrskega prostora za izboljšave še ima naš šolski sistem. Dober učni program bi brez težav zadostil kar dvema ciljema: ozaveščanje mladostnikov o nestrpnosti in izobraževanje mladostnikov o tujih kulturah, da se jim te ne bodo več zdele tako nerazumljive in drugačne. Obseg ur (30 ur letno), ki ga trenutni načrt obveznih izbirnih vsebin gimnazijskega programa nameni množici kompleksnih tem tega področja, gotovo ne zadošča za temeljito obravnavo. Hkrati je treba razumeti, da se zaradi pestre ponudbe obveznih izbirnih vsebin pogosto ne izvaja niti to, ali pa je izvedba le delna. V programu za nižje poklicno izobraževanje, srednje poklicno izobraževanje, srednje strokovno izobraževanje ter srednje poklicno-tehniško izobraževanje je situacija še slabša, saj takšne vsebine sploh niso predvidene.

Predsodki med mladimi v Celju

V idealnem scenariju bi lahko govorila o uvedbi vsaj štirih projektih dni letno, posvečenih temam nenasilja in strpnosti, o gotovem sodelovanju šole s katero od organizacij, ki se ukvarjajo z ozaveščanjem te problematike in o pogostejšem sodelovanju v kašnem izmed projektov mednarodnih izmenjav. Hkrati bi predlagala redno vključevanje te problematike v pouk pri zgodovini, geografiji, psihologiji ali sociologiji. Slednja izmed naštetih to področje obravnava že po učnem načrtu in bi lahko igrala vlogo v medpredmetnem povezovanju. Na projektih dnevih ali pri pouku bi se dijaki lahko posvečali vajam – možen primer sem navedla pri 20. vprašanju ankete. Takšne vaje bi udeležence prisilile, da bi se resno vprašali o svojih predsodkih, kasneje pa bi profesor lahko z dijaki debatiral o neutemeljenosti predsodkov.

Zavedam se, da s svojo raziskovalno nalogo drastičnih sprememb najverjetneje ne bom dosegla, a še vedno je vsaka izboljšava boljša kot nobena. Upam, da so se anketiranci ob reševanju ankete zamislili nad problematiko predsodkov in nestrpnosti, in da bo raziskovalna naloga dosegla svoj namen ozaveščanja.

6 Viri in literatura

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, 2016. *Stress in America: The Effects of Discrimination*. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://www.apa.org/news/press/releases/stress/2015/impact-of-discrimination.pdf>, dostop 21. 2. 2018.

ARTIČEK, D., *Nestrpnost na krožniku*. Kamnik: samozaložba, 2005.

BARLE, A., (in drugi), *Sociologija: gradivo za srednje šole*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1995.

BRANDER, P., (in drugi), *Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni – vsi enakopravni«*. Ljubljana: Informacijsko-dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, 2006.

ESCHOOLTODAY, b. d. *Effects of Discrimination*. [Elektronski vir]. Dostopno na: <https://eschooltoday.com/discrimination-and-prejudice/effects-of-discrimination.html>, dostop 20. 1. 2018.

FINDEISEN, D., 2012. *Stereotipi so za to, da nam ni treba nenehno razmišljati s svojo glavo*. [Elektronski vir]. Ljubljana: Delo d. o. o. Dostopno na: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/stereotipi-so-za-to-da-nam-ni-treba-nenehno-razmisljati-s-svojo-glavo.html>, dostop 17. 1. 2018.

FORTE, M., 2013. *Besede bolijo. Jezik, stereotip, diskurz, etika v jeziku in ljudje s posebnimi potrebami*. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/forte.pdf>, dostop 15. 1. 2018.

ISLAM, G., 2014. *Social Dominance Theory*. [Elektronski vir]. Grenoble: Springer-Verlag. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/281208340_Social_Dominance_Theory, dostop 23. 2. 2018.

KAZENSKI ZAKONIK (KZ), 2008. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050>, dostop 3. 3. 2018.

KOMPARE, A., (in drugi), *Uvod v psihologijo: učbenik za psihologijo v 2. letniku gimnazijskega in srednjega tehniškega oz. strokovnega izobraževanja*. Ljubljana: DZS, 2016.

KUHAR, R., *Na križišču diskriminacije: večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut, 2009.

MAYHEW, R., b. d. *What Are the Consequences of Discrimination on the Job?* [Elektronski vir]. Houston: Houston Chronicle. Dostopno na: <http://smallbusiness.chron.com/consequences-discrimination-job-1312.html>, dostop 20. 1. 2018.

MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT, 2003. *Obvezne izbirne vsebine*. [Elektronski vir]. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/obvezne_izbirne_vsebine.htm, dostop 3. 3. 2018.

OGRIS, H., 2008. *Stereotipi in predsodki do drugih narodov in narodnih manjšin: diplomsko delo*. [Elektronski vir]. Dostopno na: https://www.bb.si/sites/default/files/uploads/files/diplome/ogris_helena-stereotipi_in_predsodki_do_drugih_narodov_in_narodnostnih_manjsin_2.pdf, dostop 15. 1. 2018.

PETTIGREW, T., R., TROPP, L., 2005. *A Meta-Analytic Test of Intergroup Contact Theory*. [Elektronski vir]. Kalifornija in Boston: [T. K. Pettigrew, L. T. Tropp]. Dostopno na: http://www.iaccp.org/sites/default/files/pettigrew_tropp_2006_contact_theory_0.pdf, dostop 21. 2. 2018.

POČKAR, M., (in drugi), *Uvod v sociologijo: učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju*. Ljubljana: DZS, 2017.

POČKAR, M., TAVČAR KRAJNC, M., *Sociologija*. Ljubljana: DZS, 2011.

POLANEC, K., 2011. *Stereotipi in značajske lastnosti Slovencev: poštenost in odprtost – značajska lastnost ali stereotip? Diplomsko delo*. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/polanec-katarina.pdf>, dostop 15. 1. 2018.

PREMAGUJMO ovire brez predsodkov: publikacija v sklopu projekta Erasmus. Bohinjska Bistrica: OŠ dr. Janeza Mencingerja, 2017.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika, 2014. Ljubljana: Založba ZRC. [Elektronski vir]. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge=stereotip, dostop 15. 1. 2018.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika, 2014. Ljubljana: Založba ZRC. [Elektronski vir]. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=predsodek, dostop 15. 1. 2018.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika, 2014. Ljubljana: Založba ZRC. [Elektronski vir]. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nestrpnost&hs=1, dostop 15. 1. 2018.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika, 2014. Ljubljana: Založba ZRC. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D10739>, dostop 15. 1. 2018.

USTAVA REPUBLIKE SLOVENIJE, 1991. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1#>, dostop 3. 3. 2018.

ZAKON O URESNIČEVANJU NAČELA ENAKEGA OBRAVNAVANJA (ZUNEO), 2004. [Elektronski vir]. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3908>, dostop 3. 3. 2018.

ZAKON O DELOVNIH RAZMERTJIH (ZDR). 2013. [Elektronski vir]. Pravno informacijski sistem (b. d.) Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5944>, dostop 3. 3. 2018.

7 Priloga

7.1 Anketa o nestrpnosti in predsodkih med mladimi v Celju

Anketa o nestrpnosti in predsodkih med mladimi v Celju

Kratko ime ankete: Anketa o nestrpnosti in predsodkih

Dolgo ime ankete: Anketa o nestrpnosti in predsodkih med mladimi v Celju

Število vprašanj: 20

Anketa je zaključena.

Aktivna od: 27. 2. 2018

Avtorica: nika.gradisek4

Dne: 22. 2. 2018

Opis:

Aktivna do: 8. 3. 2018

Spreminjala: nika.gradisek4

Dne: 14. 3. 2018

Predsodki med mladimi v Celju

Sem dijakinja 2. letnika in pišem raziskovalno nalogo o predsodkih in nestrpnosti med mladimi v Celju. Prosim te za sodelovanje. Na vprašanja odgovarjaj čim bolj samokritično. Odgovori so anonimni.

Q1 - Spol:

- Moški
- Ženski

Q2 - Starost (v letih):

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

Q3 - Kateri letnik obiskuješ?

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Q4 - Kateri izobraževalni program obiskuješ?

- gimnazijski - splošna gimnazija
- gimnazijski - strokovna gimnazija (npr. tehniška)
- strokovni (4-letni tehniški program)
- poklicni (2- ali 3-letni program)

Q5 - S kakšno povprečno oceno si zaključil/-a lansko šolsko leto?

- nisem zaključil/-a letnika
- 2
- 3
- 4
- 5

Q6 - Kje si odraščal/-a?

- V mestu.
- Na podeželju.

Q7 - Narodnost:

- slovenska
- hrvaška
- srbska
- bošnjaška
- drugo

Q8 - Spolna usmerjenost:

- heteroseksualna
- homoseksualna
- biseksualna
- drugo

Q9 - Verska pripadnost:

- katoliška
- protestantska
- pravoslavna
- muslimanska
- drugo

Q10 - NESTRPNOST je nesprejemajoč oziroma sovražen odnos do posameznika ali do skupine ljudi, do katerih imamo odklonilno negativno mnenje. Nestrpnost temelji na predsodkih, obsodbah, zamerah, zavisti, strahu, podcenjevanju, stereotipih, rasizmu, seksizmu in podobnem. Pojavlja se lahko v obliki ogovarjanja (nagovarjanja z žaljivkami in podobno), izogibanja, diskriminacije (neenakega obravnavanja) in celo nasilja.

Q11 - Na lestvici od 1 do 5 oceni, kako pogosto si bil/-a priča (si bil/-a torej opazovalec/-ka v dogajanju) nestrpnim ali diskriminatornim opazkam, ki so poniževale prisotnega zaradi ...

	nikoli	redko (1-krat/ 2-krat do sedaj)	občasno (enkrat na mesec)	pogosto (vsak teden)	redno (vsakodneвно)
rase (žaljivke in poniževanje zaradi barve kože, npr. uporaba besede »Nigger« ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐

Predsodki med mladimi v Celju

	nikoli	redko (1-krat/ 2-krat do sedaj)	občasno (enkrat na mesec)	pogosto (vsak teden)	redno (vsakodnevno)
spola (seksistične izjave, nezaželene seksualne ali pokroviteljske opazke)	☐	☐	☐	☐	☐
vere (žaljivke in poniževanje zaradi veroizpovedi)	☐	☐	☐	☐	☐
nacionalnosti	☐	☐	☐	☐	☐
spolne usmerjenosti (homofobne opazke, npr. uporaba besede <i>peder</i> ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐

Q12 - Kje si slišal/-a takšne opazke?

Možnih je več odgovorov

- doma
- na ulici
- na avtobusni/železniški postaji
- v baru/kavarni
- v šoli
- drugo

Q13 - Kdo je takšno opazko izrekel?

Možnih je več odgovorov

- otrok
- mladostnik (srednješolec ali študent)
- oseba srednjih let
- starejša oseba

Q14 - Na lestvici oceni, kako pogosto je bila okolica aktivno nestrpna do tebe/te je diskriminirala na podlagi tvoje:

	nikoli	redko (1-krat/ 2-krat do sedaj)	občasno (enkrat na mesec)	pogosto (vsak teden)	redno (vsakodnevno)
rase (žaljivke in poniževanje zaradi barve kože, npr. uporaba besede	☐	☐	☐	☐	☐

Predsodki med mladimi v Celju

	nikoli	redko (1-krat/ 2-krat do sedaj)	občasno (enkrat na mesec)	pogosto (vsak teden)	redno (vsakodnevno)
»Nigger« ipd.) spola (seksistične izjave, nezaželene seksualne ali pokroviteljske opazke)	☐	☐	☐	☐	☐
vere (žaljivke in poniževanje zaradi veroizpovedi)	☐	☐	☐	☐	☐
nacionalnosti (žaljivke ali poniževanje zaradi tvoje narodnosti)	☐	☐	☐	☐	☐
spolne usmerjenosti (homofobne opazke, npr. uporaba besede <i>peder</i> ipd.)	☐	☐	☐	☐	☐

Q15 - PREDSONEK je nepreverjeno in neutemeljeno stališče do posamezne socialne skupine in njenih pripadnikov. Predsodke imamo vsi - v različnem številu in intenzivnosti.

Q16 - Situacije ovrednoti od 1 do 5, pri čemer je: 1 – sploh me ne bi motilo, 5 – zelo bi me motilo.

	1	2	3	4	5
Na ulici srečaš istospolni par, ki se poljublja.	☐	☐	☐	☐	☐
Prijatelj/-ica ti pove, da je istospolno usmerjen/-a.	☐	☐	☐	☐	☐
V tvojem kraju/mestu ustanovijo begunski center.	☐	☐	☐	☐	☐
Tvoj sosed je musliman.	☐	☐	☐	☐	☐
Tvoj sošolec je Bosanec/pripadnik južnoslovanskih narodov.	☐	☐	☐	☐	☐
Na avtobusni postaji se zraven tebe usede družba Bosancev/pripadnikov južnoslovanskih narodov.	☐	☐	☐	☐	☐
Sestra pripelje domov temnopoltega fanta.	☐	☐	☐	☐	☐
V trgovini te postreže temnopolti prodajalec.	☐	☐	☐	☐	☐
Tvoj šef v službi je ženska.	☐	☐	☐	☐	☐
Tvoj avto popravlja avtomehničarka.	☐	☐	☐	☐	☐

Q17 - Si se že kdaj zavzel/-a za koga, ki ga je okolica zatirala na podlagi predsodkov?

- DA
- NE

IF (1) Q17 = [1]

Q18 - Kdaj?

- Vedno.
- Kadar sem ocenil/-a, da je situacija res črno-bela in žrtev nedolžna (ker v določenih primerih ni).
- Kadar sem ocenil/-a, da s tem sebe ne bom postavil/-a v fizično ali diskriminatorno nevarnost.
- Kadar je bila v bližini avtoritativna ali druga oseba, na katero sem želel/-a narediti dober vtis in bi me sicer obsojala.
- Kadar sem si želel/-a dokazati, kako dobra oseba sem.
- drugo

IF (1) Q17 = [1]

Q19 - Kaj meniš o predsodkih na podlagi rase/vere/spola/seksualne usmerjenosti/nacionalnosti?

- So povsem neupravičeni in se jih zavestno poskušam znebiti.
- So večinsko napačni in raje počakam na potrditev, preden obsojam.
- So velikokrat pravilni in zato mi morajo ljudje dokazati, da so izjema.
- So večinsko/vedno pravilni.
- drugo

Q20 - Vstopil/-a si na vlak, ki te bo v enem tednu pripeljal iz Lizbone v Moskvo. Potuješ v spalniku, ki si ga deliš še s tremi potniki. S katerimi tremi od naslednjih bi najmanj rad/-a potoval/-a? (obkljukaj 3)

Možnih je več odgovorov

- z muslimanom
- z judom
- s temnopoltim
- s prebivalcem azijske države
- z gejem
- z Bosancem/pripadnikom južnoslovanskih narodov
- z lezbijko
- s feministko
- s kristjanom
- z beguncem